

ROMAN

No 11

SISU:

- H. Courths-Mahler: Rani amulett
Magdalena Thoresen: Soomlaste kirik.
Jacob Tegengren: Leib.
Omar Khayam: Nishapuri päiksemaalt.
J. N. Potapenko: Kaluri unenägu.
Joh. Umblla: Ma tahaks tõusta ...
Ed. L. Wöhrmann: Nii pime kui Tori põrgu ...
Hans Gäfken: Kewadepilwedele.
Jacques Cezanne: Punane käsi.
Karl Larsen: Jumalarahu.
H. Zetterström: Lepplikkus.
Ottwell Binns: Wiie palmipuu saar

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

V. Eesti näitus-mess

Tallinnas 19—28. juunini 1926 a.

Ülemaaline ja rahvusvaheline näitus-mess, 20 laialise osakonnaga kaubanduse, põllumajanduse ja tööstuse aladel.

Ülemaaline wõistlus auhindade peale järgmistes osakondades:

Eksport-wõi, weo- ja sõiduabinõud, kodukäsitöö, riidekaubad ja mööblitööd, kodumaa kütteained, tuletikud, kunstwõi.

ERIOSAKONNAD: Eksport kaupade juubeli osakond tööstuse ja põllusaadustele. Ülemaaline nais- ja mees- kodukäsitöö. Uued leiud ja patendid.

AUHINDADEKS ja eeskujulikkude tööde ostmiseks näitus-messil üle 1.000.000 mk. Eksport-wõi tarwis mitmed hinnalised rändauhinnad, koguwäärtuses kuni 200 000 mk.

Näitus-mess, eriti tähtis põllumeestele ja kaupmeestele maalt: kõigesuurem walik uuemaid põllutööriistu ja masinaid, põllurammu, tõuloomi j. n. e.

Eeskujulik sealaut. Hinnata kino, huwitawate ettekannetega ka põllumajanduse alalt.

Kaupade wedu raudteedel 50% hinnaalandusega.

Ükski edasipüüdja põllumees, tööstur wõi kaupmees ei jäta näitus-messil esinemata wõi kälmata.

Ligemad teated: Tallinn, Wana Wiru tän. 12.

Esitajad üle maa!

Õpetus juurelõikuses

parema meetodi järele mantlist kuni pesuni, lõigete kokkupanekus, selgapassimises, moelehe järele töötamises ja õmbluses. Tehakse lõikeid moelehe järele ja kõiksugu mustrid.

ÕPETUS ILUTIKANDUSES masinal ja käsitsi; kõiksugur valged ja värvilised tööd.

Wõetakse vastu

mantlite, kostüümide ja kleitide õmblus- ja tikandustöid.

Nõmme, Põllu tän. nr. 15, tel. 1-51.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 " (12 nr.nr.)	" 400.—	TALITUSE AADRESS:	1/2 " " 1750.—	1/8 " " 450.—
1/4 " (6 nr.nr.)	" 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 " " 1200.—	1/16 " " 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	" 80.—	(uiks B Laenu-panga majas).		
Üksiknumber	" 40.—	Telefon 12-53.		Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 11 (101)

Juuni 1926

V aastakäik.

Rani amulett.

Salka kirjaniiku S. Courths-Mahler'i romaan.

8

„Teie olete väga lahke, kui seda teete. Aga nüüd pean minema, et herra direktor mind ei tarwitse oodata. Nägemiseni!“

„Nägemiseni, preili v. Waldau.“

Freda astus wälja ja nägi ka direktori majast, kus joonistusfaalid seisis, ilmuwat.

„Do, Teie olete rutanud, preili v. Waldau. Kas olete juba otsustanud?“

„Jah, herra direktor.“

„Meeldib Teile see korter?“

„Wäga. Ja ma leppisin proua Krügeriga kokku, et tema juurest ka kosti saan.“

„See tohib Teile kõige parem olla,“ tähendas direktor von Strehlen. „Proua Krügeri rawiisufel ja hoolet olete hästi kindlustatud. Kui Teile siin tehastes ka naljalt keegi midagi pahandust ei tee, ometi on see noorele daamile ikka hea, kui ta kufagil perekonnas wiibib. Krügerid on väga lugupeetud isikud.“

„Ma tänan Teid Teie lahkuse ja waewa eest, herra direktor.“

„Palun, tänada pole midagi. Teie olete siin alles wõõras, ja meil walitseb siin tehastes suur ühtekuuluvusetunne.“

„See on ilus.“

Nad olid edasi läinud ja jõudsid nüüd metsasalka, mis tehaste ja Rudenti villa wahel seisis.

Mõne minutiga olid nad jõudnud üksiku mäekingul asuwa villa juure. Direktor helistas ja aiawäraw läks lahti.

Freda waatas imestades üles uhtele lossitaolisele majaanistusele.

Saalisarnases koojas wõttis neid wastu teener.

„Palun, teatage mind,“ ütles direktor.

Teener kadus. Direktor pakkus Fredale tugitooli.

„Palun, wõtke mõneks minutiks istet, ma teatan Teie tulekut peremehele.“

Freda nokutas pead ja istus toolile.

Teener ilmus.

„Armuline herra lasewad paluda.“

Direktor kummardas Freda poole ja lahkus.

Freda waatas temale järele ja silmitses siis oma ümbrust. Ja ta oli ikka veel täitsa rahulik ja aimduseta, selle majas ta wiib. Suhuslikult polnud ka nüüd Rudenti nime nimetatud.

Direktor oli Gerhardi töötuppa astunud ja see wõttis ta lahkesti wastu.

„Teie hommikust, herra direktor. Helistasin praegu Teile kontorisse ja ei saanud wastust. Tahaksin Teile teatada, et reisilt jälle koju olen jõudnud. Pärast tulen Teie juure ja teatan Teile ning direktor Wolffile oma Berliini konverentši ülisoodsaid tagajärgi. See oli wõit lugu wäerinnal.“

„See rõõmustab mind, herra v. Ruden. Mina tuln siia Teile Teie uut naissekretäri esitama.“

„Na — ta on siis kohale jõudnud? See on hea. Olen Teile väga tänulik, et Teie selle asja nii ruttu korraldasite.“

„Loodetavasti olen leidnud Teile sobiva jõu. See noor daam on mind pisut üllatanud.“

Gerhard filmitseis teda küsivalt.

„Miks üllatanud?“

„See noor daam on suur iludus ja väga üllas, peen olemus. Kõige näha, et see on aristokraat.“

„Aristokraat? On ta siis aadlihoos?“

„Kas ma Teile seda ei teatanud?“

Gerhard naeratas.

„Ei, herra direktor. Ütleste ainult, et krahv Hohenau Teile teda sooritanud. Aga kui see noor daam oma ametis tubli on, siis ei takista teda ei ta ilu ega aadel. Ilus ja üllas olemus on igatahes parem kui selle vastand. Nii siis — ma olen kõige hirmsama vastu ette valmistatud,“ naljatas ta.

Ja ta ei aimanud, kui vähe ta ette valmistatud oli nähtuse vastu, mis teda ootas.

Ta helistas ja käskis teenrit, kes ilmus, noore daami tuppa saata. Direktori kõrval keset tuba seisest, ootas ta oma uut naissekretäri.

Mõne hetke järele amas teener ukse ja laskis Freda tuppa. Kui Freda üle läve astus, tussatasid mõlemad ja vahtisid üksteisele kohmetult näkku. Uskmatult, nagu narriks mõni pettepill ta meeli, vahtis Freda sihvakale mehele direktori kõrval ja taganeis tahtmatult. Ja Gerhard laskus ettepoole, nagu ei oleks ta usaldanud oma filmi.

Direktor esitas neid ja märkas ehmudes, et mõlemad ärevuses kahvatus ja nagu halvatus olid. Freda pidi heitmaks vastu ust toetuma, mis teener tema taga kinni pannud. Aga Gerhardi filmad löid pärast estirest ehmatamist loitma. Ruttu toibudes astus ta Fredale vastu.

„Mu armuline preili, wabandage minu imestust. Aga ma ei suutnud kõige selgusele jõuda, kas Teie see tõesti olete. Uskusin, et wiibite alles Indias,“ ütles ta ärevalt.

Ka Freda surus eneses kõige jõudu kottu wõttes surmawa ehmatusse maha. Wabisewail huulil ja hääletult ütles ta ennast rahustada püüdes:

„Teie ei wõi enam imestada kui mina, herra Ruden. Mul polnud aimugi, et Teie Kronau tehaste omanik olete. Jial pole Te sellest rääkinud. Ka herra direktor von Strehlen on Teid kirjaltult ja suusõnal ainult te-

haste omanikuks nimetanud. Jial pole nimetatud Teie nime — muidu —“

Ta katkestas oma jutu. „Muidu ei seisaks ma siin,“ oli ta ütelda tahtnud, sest ta näo ilme oli väga jutukas.

Aga neiu ehmatus, kahwatus ja punastus ning selgesti nähtaw ärewus näisid talle olewat armjad äraandjad, et ta tema peale oli mõelnud mitte ainult ükskõikset.

Direktori pärast sundis ta enese kergele toonile.

„Ja sama vähe olen ma herra direktori käest Teie nime kuulnud. Muidu temale waba woli waltuks ja tema rääkis ainult sellest, et Teid krahw Hohenau on soowitanud.“

„Krahw Hohenau on krahwinna Dorlaga sugulane,“ ütles Freda tasakesi, ikka weel oma ärewusega wõideldes.

Gerhard märkas seda. Ja ütles enesele, et ta temale kõige pealt peab aega ja wõimalust andma toibumiseks. Freda pärast arwas ta tarwilikuks direktorile seletust anda.

„Preili von Waldau reisis krahwinna Dorlaga seltsis samal laewal Hongkongist Kalkutasse ja seal wiibisin ka mina oma wenna Viktoriga. Sell-pärast tunneme üksteist.“

Direktor kumardas.

„Mul on kahju, tema mõlemate herraste nimele nimetamata jätmise läbi üllatusse olen teinud, herra von Ruden.“

Gerhard naeratas.

„Noh, sellest üllatusest oleme nüüd toibunud. Ma ei taha Teid nüüd pikemalt pidada, herra direktor. Kõik muu wõin preili von Waldauga ise läbi rääkida.“

Direktor kumardas. Ta jäi selle seletusega rahule ja ei mõelnud pikemalt järele. Asjatundmatu filmade ees olid mõlemad endid nii waltusenud, et direktor uskuma jäi ainult äkilise jällenägemise imestust näinud olemat.

„Siis on mul au jumalaga jätta, herra von Ruden,“ ütles ta.

„Lulen hiljem Teie juure, herra direktor. Nägemiseni.“

Direktor kumardas ka Freda ees ja lahkus. Freda oli kuulnud, et direktor peremehele „herra von Ruden“ ütles.

Nii oli rahhal ometi õigus, mõtles ta.

Nüüd olid nad nelja filma all.

Gerhard lükkas Fredale tugitooli.

„Palun, wõtke istet, preili von Waldau.“ Freda istus.

„Ma tänan Teid, herra von Ruden.“

Ruden naeratas.

„Na — nüüd aktsepteerite Teie ka ruttu „vont“ minu nime ees. Ennist nimetaste mind

lihtsalt Rudeniks," naljatas ta, et kergemat meeleolu saavutada.

"Ennist ei teadnud ma veel, et Teie nimi mitte ei ole lihtne Ruden, nagu Teie ennast aarikul ehtastite."

"Mina ennast teistti ei nimetagi. Meie aadel on alles väga noor — alles mu isa sai tema. Ja mulle meeldiks see enam, kui Teie mind ka edespidi ainult herra Rudeniks nimetaksite."

"Selleks pole mul nüüd enam õigust, kunu ma tean, et Teil teine nimi on."

"Noh, arme tühja pärast tülitseme. Mina ei jaks ikka veel aru saada, et nii äkki siin minu ees olete. Kas tohin küsida, kust see tuleb, et krahwinna Dorlagast olete lahkunud?"

Freda ei julenud temale veel otsa waadata. Ta wahlis oma kookupandub kättele, nagu oleks ta pidanud tuge otsima.

"Krahwinna Dorlaga on surunud," ütles ta Ruden kohlus.

"Surnud! See terwe, õitsew proua? Kuidas oli see võimalik?"

Freda hingas sügawasti.

"Ta suri ühes India õhufuurortis üsna äkki — kolerasse. Minu käte wabel suri ta."

Balama imestusega waatles Gerhard teda. Seda wõis sellest toredast neuust arvata, et ta oma perenaisest isegi siis ei lahkunud, kui ta oma elu hädaohtus oli.

"See oli, niipalju kui otsustada wõin, Teile väga raskesti kaotuseks."

Neiu pea wajas norgu.

"Jah, krahwinna oli hea perenaine ja ülla iseloomuga inimene."

"Ja Teie olite wõõral maal täitsa laitseta ja üksi, kui ta suri?" küsis Gerhard wärisewa häälega, enesele ettekujutades hädaohtu, mis Fredat oli ähwardanud.

"Jah, need olid mulle pahad päewad."

"Kas tahaksite mulle neist lähemalt jutustada? Wõlts ju arvata, et see mind huwitab."

Nüüd jutustas Freda lühidalt krahwinna haigusest ja surmast. Selle juures wõitis ta wiimaks kindlustuse ometi jälle tagasi.

Gerhard kuulas tähelepanelikult ja wahlis põnewalt jutustaja kahwatule, magusale näole. Sunnelik tunne walbas teda, et neiu terwena tema ees istus, et ta teda näha ja kuulda tohtis. Ja alles nüüd sai talle selgeks, kui väga ta kõik see aeg tema järele oli igatsenud.

Balamasti ja tugewasti woogas temast läbi teadmus, et ta Fredat armastab piirituma innuga, kõigi oma tunnete jõuga, mida ta wäikesteks armastemisteks polnud raisanud. Kõige parema meelega oleks ta neiuile seda kofje ütelnud. Aga Freda istus tema wastas

nüüd jälle nii rahulikult ja uhkelt, et ta ei teadnud, kas ta ennistene ärewus mitte ei olnud ainult piiritu häämastus olnud. Ta ütles enesele, et ta enesele enne peab muretsema kindla teadmuse, kas neiu teda armastab, enne kui ta temale oma armastusest pajatas, pajatada tohtis. Sest miidub ajas ta tema põgenema. Ja sellest tahtis ta iga hinna eest hoiduda.

Silmapiilugi ei mõtelnud ta, et tema, kui rikka ja wägewa Kronau tehaste omaniku, ja ta wäese naissekretäri wahel kuristik seisis. Temale polnud see tähtis. Freda seisis tema arust kõigist naistest kõrgemal ja oli oma iseloomult ja uhkusest tema wääriline, samuti oma meelsusest.

Kui neiu lõpetas, küsis ta:

"Siis ei käinud Teie ka Royapetta pulmas?"

Nüüd wiimaks julges neiu temale silma waadata. Ja ta pill oli rahulik ning uhke nagu alati. Minult ta filmade põhjas säras veel kerge ärew hiilgus, mida Gerhard uuris nagu magusat mõistatust.

"Jah, Royapettas me käisime. See oli suurepärane sündmus, pidu täis hiilgawat ilu ja wärwiküllust. Ja meie wastuwõtmine oli üllalaste."

"Ja rani Suleih? Kas ta oli tõesti Teie pensionisõbranna Maud Readfort?"

Freda naeratas.

"Jah, oli. Iga päew westlestime tunni aega. Ühesla päewa wiibisime kui külalised radsha palees."

"Ja weendustite rani õnneist?"

"Jah, usun, tema õnne pärast ei ole waja karta. Tema armastab — ja teda armastatakse; kõik ta ümbruskond austab teda."

"Kas polnud Teil sõbrannast lahumine raske?"

"Pisut ometi. Aga — ehk ta mind küll palus, alatiüks oma juure jääda, ei oleks ma seda ometi wõinud."

Gerhard tõmbas sügawasti hinge. Sumalale tänu, mõttes ta. Ja waljusti jatkas ta:

"Teie pidite tema juure jääma?"

"Jah, tema tahtis mulle anda oma kofjahaami koha. Aga siis elas mu perenaine veel ja mina ei tahtnud temast lahkuda. Nani ütles mulle, et ta koha mulle alles hoiab, ja ma pidin temale lootama, et tema juure tulen, kui — kui elu mulle kodumaal enam ei meeldi."

Gerhard hingas sügawasti ja raskesti. Siis küsis ta ruttu:

"Kas nägite ka radshat ja rääkisite temaga?"

"Ja — tema rääkis Teist. Ja tema suust kuulsin ma esimest korda, et ta Teid herra von Rudeniks nimetas. Aga mul polnud ometi ai-

mugi, et olete kuulstate Kronau tehaste omanik — ka nii — ütleida wüsst oma riigis.“

„Kui Teie seda oleksite teadnud, siis ei oleks Teie wistiski sija kohta soowinud?“ uuris Ruden.

„Neiu ajas enese uhkesti sirgetks.“

„Ei — tõesti mitte.“

„Ja miks mitte?“ küsis Gerhard pikkamisi.

„Weri tõsisis Fredale näkku.“

„Oleksin kartinud, Teie wõiksite oletada, et ma juhuslikku tutwust tabaksin kasutada enesele hea koha saamutamiseks.“

Gerhard silmitses teda kummaliselt särawail silmil.

„Tean, olete wäga uhke, preili v. Waldau. Teie nimestasite oma uhkust waeste uhkuseks. Kas mäletate weel mete sellekohast juttu?“

Freda pigistas filmapilguks filmad. Gerhardi pehme hääl wõrgutas teda ja ahwardas temalt uuesti kõik rahu rõõwida. Järsu liigutusega ajas ta enese sirgetks. Ja farmi, uhke tõrjega ütles ta peaaegu järsult:

„Baluffin Teid, herra, von Ruden, wabastage minu koha minu kohast.“

Gerhard tufatas fergesti; siis ütles ta pikkamisi:

„Wõisin juba arvata, et selle soowi wäljendate. Aga mispärast peaksin ma Teie wabastama?“

Ta teadis, et pidi nüüd kõige suurema ettemaatusega opereerima, kui ta neiu tahtis pidada. Ja seda tahtis ta iga hinna eest.

Buna neiu näol muutus kahwatuseks. Sumala eest ei tahtnud ta Gerhardi aimata lasta, miks ta lahkuda tahtis, ja nii rahulikult kui wõis ütles ta:

„Kõhta pakuti mulle teissugustel eeldustel ja mina palusin ka omalt poolt seda teissuguse eeldustel. Teile ei wõi see sugugi armas olla, kui Teil naissekretär on, kelle wastu Teie wõiksite ennast kohustatud tunda kuidagi wiist seltskondlikult tagasihoidlik olla. Ja mina — noh — ei soowiks kellegile mingisuguseid kohustusi peale panna. Sellepärast on küll kõige parem, tühistame tehtud lepingu.“

Gerhard jäi rahulikuks. Ummaastaw teadmus, et neiu wõib pidada, ka wastu tema tahtmist, tehtud lepingu põhjal, tegi ta olukorra isandaks. Freda ei tohtinud lahkuda. Kas oli weel loota paremat võimalust tema tundmaõppimiseks ja armastuse pooldamiseks, kui et ta temaga iga päew koos oli ja koos töötas? Nüüd, mil õnnelik juhus ta tema wõli alla annud ja ta kõik oma kasuks wõis toimida, oleks ta olnud jõe, kui ise selle lepingu oleks tühistanud.

Kõige pealt pidi ta Freda rahule attama ja ta usalduse oma wastu kinnitama. Sellepärast ütles ta üsna rahulikult:

„Mina ei pea seda sugugi kõige paremaks, preili von Waldau, ja ei mõtlegi meie suhete lahkendamisele. Teie olete üllatawa arusaamise läbi, et Kronau tehaste omanik Teie wana tuttaw on, tasakaalust pisut wälja wisatud. Minult nii oskan ma mõtet seletada. Aga Teie ei wõi minult ometi tõsiselt nõuda, et ma Teie nüüd koha wabastan. Mulle on tublit naissekretäri hädasti waja ja ma tean hästi, millise esimese klassi jõe mulle direktor on walinud. Prahwinna Dorlaga on mulle Teie imestuswäärt teadmistest niipalju jutustanud ja palju tunnen ma ka ise oma aranagemise järele. Kas pean enese niisugusest kasust ilma jätma, ainult sellepärast, et mõne nädala aurikuj koos reisisime ja westlestime, nagu see haritud inimeste kohus on? Mina käin ka oma haritud ametnikkudega sel toonil läbi nagu inimestega, kellega ma seltskondlikus läbikäimises seisn. Sellepärast ei ole mul Teie wastu eriti hoolikust waja, waid ma jään selle tooni juure, mis meie wahel seni on walitsenud. Minult selle wahega, et tulewikus peaaegjalikult äriasiwadest räägime. See on kõik. Ja mina olen sedawõrd ärimees, et ma Teid teenistusest ei wabasta. Ma waid rõõmustan, et minu direktor mulle nii hea waliku tegi. Igatahes ei wabasta ma Teid mitte lepingust, mis Te Kronau tehastega olete sõlminud, enne, kui seda seaduslikult wõin teha. Kas olete minu peale sellepärast pahane?“

Ta oli täitsa rahulikult ja asjalikult rääkinud, ja see muutis ka Freda rahulikuks. Temale oli see nii meelitam, saatuselt nädalaib ja kuid wastu wõtta, mil tal õnn oli tema ligidal wiibida. Ta oli oma uhkusest wälja pigistanud palwe, lepingut tühistada, oletades, et Gerhardi tõsias, et ta tema naissekretäriks sai, wõis pahasti üllatada. Ja et Gerhard sellega ei leppinud, hõmmastas teda. Gerhardi iga päew näha, tema ja rääkida, teda teenida — milline õnn — kui ka walus õnn oli see talle!

Nüüd, mil ta oma uhkuse nõuded täitnud, oleks ta wõinud hõisata, et jääda tohtis ilma enesele midagi ette heitmata. Et see oli hädahugi ta südamele, mis sellest. Oma südame-rahul oli ta nii kui juba kaotanud, ükski, kas ta wiibis tema ligidal wõi temast kaugel.

Belglikult tõstis ta pea ja waatas Rudenille rahulikult näkku.

„Mispärast peaksin ma olema Teie peale pahane, herra v. Ruden? Kui Teie asjale sest

küljest vaatate, siis on Teil õigus. Ma tahtsin lepingut tühistada paludes Teid ainult mõis olla mittemeeldima olusorra eest hoida."

Gerhard tõmbas kergesti hinge. Sügav meeleliigutus valdas ta.

"Nii siis Jumala eest oma uhkusest mitte loobuda," naljatas ta heatujuliselt.

Freda naeratas ja raputas pead:

"See oleks minule ka kõige pahem."

Kui heameelega oleks Gerhard Freda omale käte wahela võtnud ja temale ütelnud:

"Ma armastan sind selle sinu ülla uhkuse pärast ja tahan sinu siin Kronau tehastes igavesti finni hoida enese kõrval, kui oma elu kõrgema ja parema vara."

Uga ta fundis enese rahule. See oleks olnud liig ruttu. Freda pidi enne iseeneses selgusele jõudma, pidi teda usaldama ja — armastama hakkama.

Ja milline õnn tema seltsis iga päew töötada, teda näha ja temaga juttu vesta!

Kerge naeratus lehwis ta näost üle, kui ta Freda kahwatule, mahajõõdud näole vaatas — pehme, hea naeratus, mis laotas iselaadiliselt mõlurust sellele energilisele mehenäole.

"Nii siis oleme nüüd selgusele jõudnud," ütles ta rahulikult. "Mõmüstan, et asjale mõistlikult vaatate. Loodetavasti ei leia Teie mind ka oma peremehena nii viletsa, et lepingu üles ütlete. Tahaksin Teid siin õige — õige kaua finni pidada — egoistlikkudel põhimõtetel."

Freda vaatas temale näkku rahutult uuri des.

"Palun, ütlege mulle ausasti, herra v. Ruden, kas peate lepingust ainult sellepärast finni, et teate, et kohata jään, kui Teie mu minna lasete? Kas ei ole see tõesti kaastunne, mis Teid ajab paistest finni pidama?"

Ruden raputas naeratades pead.

"Ei — selle peale annan oma sõna —, kaastunne ei määra mu teguviisi wististi mitte. Kas jääb Teie uhkus nüüd wiimaks rahule? Mulle on Teid waja — wäga, wäga waja, ausõna!"

Freda hingas sügawasti ja ta filmad loitsid.

"Jah — nüüd olen ma rahul. Ja nüüd ütlege mulle, palun, kas pean nüüd kohe ametisse astuma?"

Uga Gerhard tundis, et ta nüüd enne veel äkki pidi olema ja rahu tagasi võtma. Sellepärast ütles ta:

"Tänaseks wabastan ma Teie igasugusest teenistusest, et wõite oma asjad korraldada. Kas leidsite juba korteri?"

"Jah, raamatupidaja Krügeri juures."

"Ma — olete võtnud oma eeskäija korteri? Breili Marbusch oli ju seal wäga rahul. Uga kas ei ole need ruumid Teile liig lihtsad? Wahelt leiata omale veel parema korteri?"

Freda raputas pead.

"Mis kõlbab minu eeskäijale, kõlbab mullegi. Mina ei ole nõudlik ja ei wõi korteri eest palju makssta. Pealegi on toad wäga ilusad ja iselaadilised, peale selle wäga puhtad, ja see on peaaft."

Jälle lendas liigutus üle Gerhardi näo.

"Nii wähenõudlik olete Teie oma uhkusest hoolimata! Nii siis — nüüd lasen ma Teil minna. Hommikul kell 8 palun Teid siia ilmuda. Ma saadan Teie nüüd kohe Krügeri korteri juure tagasi, kuna ma ise pean nii kui nii minema direktioonimajja. Palun, oodake filmapilt, ma tulen kohe jälle tagasi."

Ta kummardas ja läks wälja.

Freda vaatas temale järele, ja kui uks Gerhardi taga finni läks, surus ta oma käed äkki südamele ja sõistas meeletult:

"Jumal taewas! Jumal taewas!"

Siis majus ta lössi ja toetas pea toolitoele.

Nii istus ta tüki aega ja lastis allasurutud ärewuse enesest üle kohiseda.

Ta mõtled eksisid segamini. Et Gerhard von Ruden Kronau tehaste wägew omanik oli, näis tema arust olewat arusaamatu. Ta mõtles krahwinna Dorlaga sõnale, kes ikka oli tõendanud: "See herra Ruden on enam, kui ta tahab paista." Ja nüüd tuli talle ka jälle meele, et rani Suleth temale oli jutustanud, et radsha Gunares siin lossisarnases majas mitu nädalat oli külaliskes olnud.

Nagu würist näis tema arust olewat Gerhard v. Ruden — ja ometi näitas ta ennast nüüdki lihtsana ja walfena.

Ta vaatas üllas toas ringi.

Jah — siin walitses igalpool kofkukõla. Mis temal sellega asja, kes Ruden oli. Mis sugune ta oli, see oli temale mõõduandew. Nii wõi naa, lihtne herra Ruden wõi uhkete Kronau tehaste peremees, rikas, wägew mees — temale oli ta kõige kõrgem, kõige toredam ja kõige parem inimene, keda ta südamest armastas. Ainult see rõhus teda, et ta tema ees nüüd veel wähemana ja wafemana seisis.

Freda tundeb wanustid taewakõrguse õnne ja sügawa kurbuse wahel. Õnne tundis ta mõtte juures, et nüüd mõis wõib Gerhardi ligidal, ja kurbust mõtte juures, milline kuristik neid lahutas.

Ja siis küsis ta eneselt, kas tal Gerhardi juuresolekul ka küllalt külma werd jätkub rahulikult jääda ja korralikult oma kohuseid täita.

Mis mõis Gerhard sellest küll arvata, kui ta temalt kohe lepingu tühistamist oli nõudnud? Kui rahulikul oli ta tema nõudmise tagasilükanud. Ta tõmbas sügavasti hinge.

„Oh õnne, et ta seda tegi ja nii mulle stiajäamise võimaldas,“ mõtles ta.

Ja siis käis ta kehast ometi jälle läbi kerge värin, mõeldes, kui suurt enesewalitsemist see temalt nõudis, kui ta tahtis tema juuresolekul rahulikuks jääda ja oma tundeid mitte näha lasta. Siis ei pidanud Gerhard aimama, mis ta tema vastu tundis. Muidu oleks ta oma armastusest häbi tunnud nagu millestki pahast.

Nii raputasid teda tundehood.

Uga kui Gerhard mõne minuti pärast tagasi tuli, näitas Freda temale rahuliku näoilmet.

Uuriv pilk Gerhardi silmist riivab ta nägu. Gerhard nägi mõitluse jälgi ta näol ja oleks heameelega ta käsi suudelnud. Uga ta ütles enesele, et tal waja on olla korrektnie tunnini, mil ta teda tahtis kosida. Enne ei tahtnud ta ennast ei sõna ega pilguga ära anda.

„Olen walmis, preilit von Waldau, kas tohtin paluda?“ ütles ta wiisakalt kummardades.

Freda tõusis.

Üksteise kõrwal lahkusid nad villast ja sammutisid läbi aia ja metsatuka tehaste poole. Metsatuka wabal äärel peatas Gerhard wähe ja ositas alla jõele.

„Seal seisab Rhein, preilit v. Waldau.“

Freda waatas sinnapoole ja nolutas.

„Sain temaga juba stia tullest sõbraks. Tore jõgi! Ja kui elaw laewasõit walitses temal.“

Gerhardi filmad loitsid.

„Paljudele neist laewadest annawad Kronau tehased wabu. Jõe pärast edenebki meie asi siin ruttu. Tehased seisawad just tema taldal.“

Nagu wärst seisid Ruden neiu ees ja näitas talle oma kuningriiki. Ja neiu paistis tema kõrwal olewat nii wäike. Ometi kandis ta oma pead uhkesti. Waeste uhkus tegi ta kula kangeks.

„Nüüd mõistan ma ka, miks Rheini nii wäga armastate,“ ütles ta naeratades. „Tema on siin just kui Teie omandus.“

„Saksa omandus, preili v. Waldau. Ta kuulub meile kõigile — ka Teile.“

„Ma tahan teda armastada ja ta nii ka omandada.“

Gerhard nolutas naeratades, ja nad läksid edasi. Palju nad ei rääkinud. Minult aeg ajalt silmitsees Gerhard neiu kõrwal. Neiu nägu

oli tema arust suurepärane ja ta meel oli pühapäewalik. Seda tunnet ei eksitanud ka töö palaw, loom werejoonelööf, mis wärises kogu wabrikus.

„Wileteistkümmes august on minu õnnepäew; seda tahan meeles pidada,“ mõtles ta eneses.

Laial peateel, mis tehastest läbi wiis, tulid neile wastu siin ja seal mõned ametnikud ja töölised, kes kõif aupakkulult teretasid. Siis mõtles Gerhard:

„Jah, mehed, teretage aga seda ilusat, uhket neiu minu kõrwal, kes käib kui kuninganna. Temast saab teile, kui Jumal tahab, lord perenaine. Ja see päew ei pea enam kaugele tulewikus seisma.“

Ja loitwalt wiibis ta pilk neiu profiilil.

Freda ei aimanud midagi neist mõtetest. Tema oli waike ja mõtisklew nagu inimene, kelles seesmine suur elamus heliseb. Nagu unelm paistis temale see, et ta Gerhard von Rudent, Kronau tehaste omaniku, kõrwal siin sammus. Nii kaugele olid ta mõtted teda weel tund aega warem otsinud. Ja nüüd sammus ta tema kõrwal. Ja nii pidi see tulewikuski sündima — iga päew. Kui kaua? —

Wärisew hingetõmme põgenes ta huultilt.

* * *

Maja ees, kus Freda pidi elama, laaditi parajasti kohwrid maha. Gerhard waatas Fredale naerwail filmil näkku.

„Need on wististi Teie kohwrid. Nüüd päffige nad wälja ja tehke enda kodusets.“

„Seda tahan ma teha,“ wastas neiu, rahult ta naermatesse filmadesse waadates.

„Teie olete minu peale ometi weel pisut pahane, et ma Teid wastu Teie tahtmist tahan siin Kronau tehastes kinni pidada?“

Neiu sundis ennast rahulikult Rudenti filma waatama ja naeratas ka.

„Oh ei, üsna tõesti mitte. Uga loodetawasti ei kahetse Teie ial, et seda tegite, herra von Ruden.“

„Seda ei tee ma kunagi,“ wastas Ruden loitwal pilgul.

Siis ulatas ta Fredale käe.

„Magemiseni homme hommikul kell kahelks! Kas olete siis juba wälja maganud?“

Mina tõusen igal hommikul kell kuus. Sellega olen harjunud. Waremalt tegin ma isa seltsis igal hommikul juba kell 7 jalutusjõidu. Siis harjusin warajase ülestõusmisega. Ja hiljem läin selle juure, kuna minu arust ilus hommik magamisets paistis liig hea olewat.“

Gerhard lastis oma pilgu ta salestast kehast üle libisebada.

„Ja see on Teile hea olnud.“

„Wäga hea.“

„Nii siis pole Teil raske hommikul kell kahelka kohal olla.“

„Ei, ma teen iga päew enne weel jalutuskäigu“

„Magemiseni, preili v. Waldau.“

„Magemiseni, herra v. Ruden!“

Gerhard kergitas kübarat ja sammus teele.

Freda astus maija, kus proua Krüger teda koridoris lahkkel näol ootas.

Oma tuppä jõudnud, wõttis ta kübara peast, findab käest ja ajas jalki maha. Tal oli nii kodune tunne.

Proua Krüger tõi jüüa. Ummargusel laual seisid waasis punased roosid, mis tuba oma magusa lõhnaga täitsid.

„Seda tänas sõbralikult.“

„Tunni aja pärast jõome lõunat, preili von Waldau. Kell 12 on tehastes lõunawaheag ja kell pool üks jõome,“ ütles proua Krüger.

Freda nokutas.

„Seda tahan meeles pidada. Kas olete juba täna minu eest ka hoolitsenud?“

„Muidugi. Tahan ainult weel teada, kas soowite minu ja minu mehe seltsis meie toas jüüa wõi pean Teile jõögt Teile tuppä wiima?“

Freda ei mõtelnud kaua.

„Mis tegi mu eelkäija?“

Proua Krüger naeratas kindluselt.

„Tema sõi meie seltsis.“

„Stiis jõöbn mina ka seal, kui ma Teid ei elstita.“

„Wastuoksa — see teeb meile rõõmu.“

Freda kummardas rooside kohale ja hingas nende magusat lõhna sisse.

„Kui toredasti nad lõhnamad! Teie olete wäga armastuswääriline, et nendega minu tuba ehlistite.“

„Seda tegin ma heameelega. Teie pidi ju märkama, et meie teretunud olete. Minu mees kasvatab roose ise. Seda ta armastab ja see tal õnnestub. Tõõ waheagadel korraldab ta aeda. Ja ta on uhke, et tema roosid siin tehases kõige kaunimad on.“

Freda astus akna juure. Ja alles nüüd märkas ta rikkalikku lille- ja roosiaeda.

„Do, millised suurepäraseid eksemplarid Teil on! Kas kojumad nad siis nii hästi siin walamisahjude lähelonnas?“

„Jah, sest aialene seisab heas kohas. Kõik elumajad on kadunud peremees, herra salakauhandusnõunik, nii ehitada lastnud, et nad heas õhus seisawad. Tema on palju õnnistuskirikaid sissejateid loonud. Ja meie praegune

herra peremees teeb ikka weel kõiksugu parandusi. Ülled ja inimesed kojumad Kronau tehastes hästi.“

Freda süda laienez. Kui heameelega kuulis ta kiitwaid sõnu mehe kohta, teda ta armastas!

Ta hakkas nüüd koge asju wälja pakkima. Ja see läks tema käes ruttu.

Wahepeal lõuna kätte jõudnud. Sireeni tume wile kuulutas töowaheaga.

Freda astus akna juure.

Ta waatas suuril silmil woolawale, ruttawale inimesteparmele, kes hoonetest wälja woolasid ja lühikese aja kõik teed täitsid.

Ja tööliste ning ametnikkude wahelt nägi ta läbi sammumad Gerhard von Rudenit, kes oma villa poole teele oli.

Töölistes teretasid teda kõik lahke, aupakliku wiisiga ja tema teretas lahkesti wastu. Kui Freda teda nägi, tahtis ta ruttu tuppä tagasi astuda. Aga juba oli Ruden teda märganud ja teretas teda naeratades. Meiu nolutas punastades pead ja astus tagasi.

Natuke aega hiljem kutsus proua Krüger ta jõöma. Ta astus oma pererahwa walgesse, lahkesse elutuppä, kus laud ilusasti kaetud ja lillekimbuga ehitud.

Seal teretas teda hõlli peaga, lahke näoga herra Krüger, temale kätt andes ja talle tere tulemast üteldes.

„Rõõmustan, et minu naisel jälle keegi on, kelle eest ta wõib hoolitseda, preili von Waldau. Tema ei ole muudu rahul,“ ütles ta naeratades.

Usteldades, punaste paledega tõi proua Krüger jõögi lauale Oli lihtne, aga hoolikalt walmistatud ja tugew toit.

Freda oli täitsa rahul. Pensioni hind polnud kallis ja ta wõis isegi stiis weel palgast kofku hoida, kui ta wennale tema lisaraha andis. Ja see rõõmustas teda.

Kas wõis ta loota kauaks siia jääda? Ja kas jatkus temale jõödu ennast nii wallata, et jääda wõis? Kord näis see temale kerge olewat, kui armastatud mehe ligidal wõis wiibida. Ja teinelord näis see temale olewat raske, ülliraske, päew päewa kõrwal rahulikult elada selle mehe kõrwal, nagu polekski ta rinnas tundlikku südant.

Ta ei jõödnud oma mõtetega rahule.

Pärast jõömist pakkis ta omad asjad täielikult wälja ja mahutas nad paigale. Ja kui ta sellega walmis sai, tuli proua Krüger tema juure tuppä ja tõi temale kohwi ja omakäpsetatud kooki. Ja küsis Fredalt, kas ta temaga ei tahaks teha jalutuskäitu läbi tehase kuni alla Rheinini, et tutwuneda tehasega.

Freda oli koe nõus. Temale sobis see tõesti, et sai weidi ringi waadata.

Nii siis sammusid nad üksteise kõrval, sih-wakas, ilus neiu lihtsa wana daamiga.

Proua Krüger tundis tehaseid hästi. Tema oli juba ligi kakskümmend aastat siin ja seletas Fredale kõik, mida see tahtis teada.

Imestades waatas Freda ringi.

Mida kaugemale nad läksid, seda selgemaks sai talle tehaste hiiglasuurus. Uhe päewaga oli mõimatu seda kõik läbi waadata, aga mis ta nägi, oli temale huwitam, ja kõiges selles usinas askelduses otis ta selle mehe hinge, keda ta armastas ja kes peremees oli kõige selle üle, mis ta nägi. Nii jõudsid nad alla Rheini ääre, mis laialt mööda woolas.

Üle nende peade rullusid wõrgukombel pingule tõmmatud traatkiitel mahetpidamata wäiksed raudwagunid, mis wedasid süst, rauapuru ja liiwa. Ja alla weeresid samuti wõrgu kombel tõmmatud roobastel iselaadilijelt ehitatud wäiksed wagunid, mis kõiksugu kaupa ja asju siia ja sinna kandisid ning kuni alla Rheinini jooksid, kus laewu täideti ja tühjendati.

Paistis, nagu oleksid kõik need wagunid jooksnud ilma meetoodita läbi segamini, ja ometi oli kõik täpselt arvestatud.

Milline suurepärane, elaw askeldus oli see, milline hiiglaettewõte! Ja Gerhard v. Ruden oli kõige selle isand!

Oli õhtu, kui nad koju tagasi tulid. Ja jälle täatusid kõik teed töölistega ja ametnikudega. Freda ja proua Krüger sattusid just nende parwe.

Jalmejed silmitsesid mõraft ilusat neitut undishimulikult, aga teretasid sõbralikult. Freda märkas, et kõigi nägudel seisis hele rahuldusilme.

Jõudes koju, walmistas proua Krüger õhtusöögi ja kandis lauale.

Pärast söömist istus Freda weel tunnikese lahtise akna juures. Krügerid istusid aias ja neid külastati. Taheti teada, kas see ilus, ülilas daam on tõesti uus naissekretär, preili Marbuschi järeltulija. Krügerid pidid seletama. Mõned noored insenerid läksid majast pikkamisi mööda ja waatasid üles Freda akende poole. Wäljast wõidi tema tupp näha, sest et Freda põlewa lambi juures luges. Freda ei pannud neid tähele, aga noored herrad näisid ilusa neiu wastu huwi tundwat ja jäid seisma ning Krügeritega weskilema. See oli muidugi waid etekääne. Freda kuulis lõbusaid hääli oma juure kostwat, ilma et oleks aru saanud sõnadest. Ja see teda ei huwitanudki.

Eiis jäi wäljas kõik waitfeks.

Krügerit ülesid temale head sõd ja läksid magama. Freda jäi weel raamatu juure istuma. Rahu ja waitus waitfeks tehastes.

Ja Freda ei aimanud, et wäljas pimedas Gerhard v. Ruden, tehaste isand, tüki aega waitfekt seisis ja tema poole üles waittis. Särafilmil wõttis ta enesesse pildi, mis Freda paikus. Ta nägi Freda pead tulepaistel. Nagu wedel kuid hiilgasid ta juuksed ja ta ilus pea oli paendunud raskete juukssepalmikute koorma all.

Ruden hingas sügawasti ja raskesti. Palawasti woogasid temas igatus ja armastus. Nii seisis ta, kuni Freda tõusis, lambi kustutas ja magamistuppa läks.

Nüüd lahkus ta Ruden ja läks oma maija.

* * *

Proua von Roda oli juba woodisse heitnud, Berliinis puudujäänud und täiendama, aga Gewa oli alles ülewal. Ta istus oma saloonis tugitoolil ja unistas oma ette. Ta mõtles Berliini peale üldse ja Hans Kambergi peale eriti.

Kui Gerhard tema juure tupp astus, kohkus ta ja waatas tuijale unistades otja.

„Sina o'ed see, Gerhard!“

Gerhard wõttis tema wastu istet ja waatas talle naeratades näkku.

„Kas ma eksitan sind, Gewa?“

Gewa raputas naerdes pead.

„Sa näed ju ometi, Gerhard, et siin istun ja mitte midagi ei tee. Ainult unistasin pisut Berliini ilusatest päewadest.“

„Oid need siis ilusad?“

Gewa nokutas ja õhtas.

„Imeilusad!“

Äriwalt silmitses Gerhard õde. Temale oli paistnud, nagu oleks Gewa parun Kambergi wastu ennast teistil ülewal pidanud kui muidu teiste noorte herrade wastu. Ja õe filmades oli peitunud nii pehme ilme, kui ta temaga oli rääkinud.

„Oleksid küll weel heameelega sinna jäänud?“ küsis ta.

Nelu kõngutas jalga, mis kleidi alt wälja paistis, ja raputas siis pead.

„Ei — nad tulewad ju nüüd warsti siia!“

„Kes nimelt?“ küsis Gerhard nokkiwalt. Gewa punastas pisut.

„Noh — Viktor — ja tema rügement.“

Gerhard waatas õde terawasti filma.

„Ühildalt — sa mõtled parun Kambergi.“ Gewa nokutas pead.

„No jah — ka teda.“

(Järgneb).

Soomlaste kirik.

Norra kirjanik Magdalena Thoresen.

1

Kui Põhja kapist on mööda jõutud ja kaugeemale põhja poole tüüritakse, siis nähtakse juuri fjorde, mis Põhjamerest penikoormate laupa mandrisse lõikavad. Reikaine neist on Lohjefjord, mill. st sun juurest üks vähem fjord idasse jookseb ja nime kannab Kjöllefjord. Seal seisab niinimetatud „Soomlaste kirik.“

Soomlaste kirik ei ole aga mumb, kui hünik kiwtrahne, mis mäewajumisel kaljuilt lahiti pudenenud ja luffudes nii kuhjusid, nagu oleks see lünnidud kindla kawa järele. Keskel seisab juur kiwiplaat kõrgel, niinimetatud altar, ja tema ümber seiswad rahnud sarnanewad puurustawad sammastele.

See neseft ei paku see rüüm mingisugust suurt nähtust, aga looduse meelitus ükfinduses, lahtise merega selle ees ja määratumate kaljukogubega tema taga, on tal wägew mõju, ja ta nõib sügawast pimeduseft mõnikord üles tõusta kui paganuse pimedade walmu tont.

Uga soomlaste kirik on ka wanal ajal olnud loomlaste tähtsaim ohwerdauispaik. Nad waltisid selleks alati lahtikattunud kaljurahnud wõi mõne kaljuseina terawa otja, mil oli iseäralik kuju — mitda inetum, seda parem. Seejuga sed ohwrikwid walati siis üle piimaga wõi wiinaga. Seda olla weel möödnud aastafajal juhtunud. Soomlane katsus seega oma wahetorda tundmatu jumalusega parandada, et selle läbi saawutada head kalasaaki wõi mõnele haigele loomale terwist. See on nüüd küll mööda. Uga weel praegu waatab ta jalatartusega üles oma efitade ahwardawate ohwrikwide poole, sest tihti kuulutawad need kiwid temale mõnda kardetawat kohta kaldal.

Soomlaste kirik aga seejuga ne kohti ei ole. Kui ükfitult ta seisabki, lendlewad ta ümber ometi mekfitud linnud, ja nii mõnigi nokitfew paar on sel tumedal altarikiwil pidanud oma pulmi.

* * *

Ühest kohast Kjöllforbi äärest jõuti wälte paat wälja merele. Sõudja oli noor pois, umbes kaskümmend aastat wana, ja ta sõudis nii kõwasti, et paat otsekui lendas. Uga see oli ka raske töö ükfitule mehele, sest et tuul ja wõlus talle wastu olid. See aga ei wähenandanud poist julgust — ta tahtis edasi jõuda ja pidi edasi jõudma.

Uga äkki peatas ta, lastis aerud hetke aega puhata ja waatas kaldale. Seal seisis üks noor neiu kiwil ja andis temale märku. Meiu tegi talle märkide waral selgetis, et temagi tahab wälja fjordile minna ja selle juures nooremehe abi wajab.

Poisti näis lusti olewat teda aidata; ühtlast mõttes ta aga, et see tähendab waewa ja ajakulu. Uga kuidas sellega ingu alligi, wõulus kiskus paati ranna poole, kus neiu kiwit kiwile hüppas, ja siis lastis pois paadi randa libiseda.

Natuke aega hiljem istus ka neiu paadis, ja kuna noormees tugewasti sõudis, et jälle õigele teele jõuda, ammutas neiu hoolega wett paadist, mis tema süü pärast sinna tulnud. Ei keftunud tana, siis oli kõik korras, ja kuna pois sõudis, nii et aerupletid kriiskafid, waatas ta ise ükfitilmit neiu. Tema arust nägi neiu pisut wilets wälja, aga oli ometi ilus!

Ja kui ta teda juba küllalt oli silmitsenud, hakkas ta temalt teateid nõudma. Sest ta pidi teadma, kes ta on.

Kust ta tulewat?

Mägedelt.

Mis ta nimi olewat?

Tema nimi olewat Maja.

Kes ta wanemad olewat?

Neist ei teadwat ta midagi.

Kuhu ta minewat?

Kusagile teenistust otfitma.

Nüüd oli pois küsimistega walmis ja näis, nagu oleks ta neiu wastuste üle põhjalikult järele mõelnud. Täi aega sõudis ta wälkides, siis waatas ta neiu äkki otja:

„Mina olen Klaus Paalseni poeg Debi ta-lust ja mu nimi on Siimon,“ ütles ta enesetundega, nagu oleks ta wähemate pakkumiste järele pakkunud suurema summa ja asja omale saanud.

Uue wahetaja järele lihas ta juure;

„Mina sõidan Kjölwigi isa järele.“

Neiu ei wastanud; selles, mis pois ütles, weitus midagi, mis teda alandas, ja kuigi ta õige wähe plaiß nõudis, kuidas ta seal istus, tõmbus ta ometi weel enam kottu, ennast weel wähemaks tehes.

Pois sõudis jõuga, aga wõulus kaswas iga sekundiga ja raskeb wõrd lõid üle paadi ääre paati.

„Sa wist küll kardad?“ küsis poisjs pilka-
walt, sest ta uskus, et neiu kahwatanud on.

Neiu raputas pead ja naeratas: tema ja
kartus! Oh ei, seejuguft pifikeft asja ta ei karda.
Aga see küsimus kihutas temale mere palgedesse
ja tegi ta weel ilusamaks, ja nüüd sai poisjs
lahkaks ja jutukaks, nii et paat edasiliikumise
asemel peaaegu tagasi liikus.

„Mun, maabume soomlaste kiriku juures,“
ütles ta. „Ohtu eel muutub woolus, siis jõuame
ruttu wälja.“

Jah, selle wastu polnud neiu midagi. Te-
mal oli aega. Kuhu ta istus, seal oli ta lodu —
muu eest pibi hoolitsjema Sumal.

Kui nad paadi olid mõnesuguse waewa jä-
rele ühe kalju warju suutnud kinni panna, is-
tusid nad altarikwile puhkama. Põstil oli toi-
dukorw kaafas ja ta hakkas selle siu maitzma,
kuna neiu temast pisut kaugemale nihkus.

„Kas sul midagi söödawat kaafas ei ole?“
küsis poisjs.

Neiu raputas pead ja waatas kõrwale, nagu
ei oleks temale midagi waja olnud. Aga kui
poisjs temale mingisuguse tähti andis, wõttis ta
selle ometi wastu.

Ja nüüd nihkusid nad jälle pisut lähemale,
et toitu üksteisega jagada.

„Millaal said ja wiimati süüa?“ küsis poisjs.

„Oh — ainult kaks päewa tagasi,“ waatas
neiu awameelselt.

„Mis? Mina sõön neli korda päewas!“ hüü-
dis poisjs. „Ja kui paadiga merel wiibin, sõön
weel kord.“

Nii weskid nad edasi ja sõid seal wahel,
kuni üksteisega wäris jõbraks said. Ja niipea
kui suur nälg mööda oli, hakkasid nad naljatama:
poisjs ulatas neiuile toitu, ja kui neiu selle jä-
rele napsas, tõmbas poisjs käe tagasi ja pistis
toidu oma juhu. Neiu tegi sedasama, aga üm-
berwõrdult, sest niipea kui ta walmis oli ham-
mustama, ulatas ta tähti naerdes poisjle.

Kui söögikorw tühjaks sai, toppis poisjs
piibu täis, süütas tubaka ja pikutas päikse käes;
aga neiu ei olnud weel ial niisugust rõõmu
tunnud kui sel hetkel, ja ta oli nii wallatuft
täis, et potsi rahule ei jätanud. Wiimaks wõt-
tis ta poisjilt piibu ära ja lippas sellega minema.
Aga seekord ruttas poisjs temale järele, kahmas
taftkinni ja laskis ta jälle lahti, sest ei olnud lerge
kiwide wahel kindlasti seista, ja neiu oli kiire
kui nirk. Wiimaks sat poisjs neiu ometi kätte,
aga et teda kinni hoida, wõttis ta tema ümbert
kinni ja selle juures kuskusid nad mõlemad
maha — neiu kullaga kiwide wahele ja poisjs
otjaestlega wastu samblaga kaetud kaljurahnu.

Nad lamasid pisut aega kuskumiseft nimas-
tena, siis toibus poisjs, aga neiu oli näost walge
ja lamas kinnisilmil.

Poisjs raputas teda — oli ta surnud?

Ta süda hakkas walutama, nii et oleks
karjuda tahtnud, aga samal hetkel hakkasid neiu
suunurgad tuislema, ta awas silmad ja nae-
ratas poisjle wastu nagu unenäos.

Nüüd sai poisjs jälle rõõmsaks ja ta süda
nii kergeks, et ta neiu oma rinnale surus ja
teda surbles.

„Nüüd oled ja minu kulla!“ hüüdis ta naer-
des.

Neiu ei jaksanud weel wastata, sest ta oli
olnud täitsa meelemärkujeta; aga sõnast „kulla“
sai ta ometi aru.

Juba waremalt oli üks poisjs temalt küsi-
nud, kas ta tahaks tema kulla olla. Aga see
poisjs meeldis temale nii, et poisjati aru sai, et
neiu tahtis ta kullake olla.

Ja sellest äratundmisest täidetuna tundsid
nad endid nii üksteise poole tõmmatud olewat,
et unustasid koha ja aja. Wäike seifis juba
loodes ja soomlaste kiriku katkenud sambad
isusid warjus ähwardades — nemad ei tead-
nud midagi.

Seal jookkis üks paat täitel purjedel wälja
fjordile.

„Ho, ho! Waata paadiga ette!“ hüüti maalt
ja naerdi.

Noored inimesed ehmusid nagu kohutatud
linnud pesast üles ja waatasid kohmetult ringi,
kui neile kaugenewateft paatidest naer wastu
kajas. Siis läksid nad tummalt üksteise järele
alla paadi juure, mille muutuw woolus lahti
kiskunud ja mis parajasti ise oma pead tahis
merele minna.

Aga kuna poisjs nüüd seifis ja katsus masti
piisiti ajada ning purjeksid korda seada, et ol-
nud ta meeleolu sugugi hea. Ta oli mööduwad
paadimehed ära tunnud ja teadis ka, et teda
pahandusega wastu wõeti, ja kui ta weel neiu
kaasa wiis, siis läts ast hoopis hulluks.

„Ma arwan, sa pead siia soomlaste kiriku
juure jääma,“ ütles ta häbelikalt. „Mõni paat
tuleb ju ikka siia.“

Neiu waatas temale kohkudes otja, sest
poisj hääl oli lare kõla, ja ta hakkas nutma.

„Oled sa hull, tüdruk!“ hüüdis poisjs äre-
walt. „Wõi tahad, et isa minule peab pekka
andma? — Jah, seda ta teeb.“

Neiu ei wistanud midagi. Ta seifis ainult
waitides ja laskis õnnetuise enese peale tulla
nagu puu, mis wihmahoo all paendub.

Kui poisjs oli purjed üles seadnud, waatas
ta tagasi ja nokutas neiuile pead. Siis kahmas

ta tüürist kinni ja paat jooksis wäikese wõude mængust hüppeldes ja tantšides läbi.

Kuni poist weel midagi näha oli, jät Maja samale kohale seisma; kui ta aga kauguse sinasse kadus, läks ta tagasi ja istus jälle oma kohale soomlaste kiriku juures.

Slin andus ta kõige oma noorusjõuga walule ja nuttis lõpmata, aga ühtlasti tergitas midagi ta walu — oli, nagu oleks ta seega oma elule mingisuguse toe leidnud. Masta wanusest oli ta külasse maha jäetud ja waeslapsena oli ta leertatud. Hiljem oli ta ainult toidu ja wiletjate riiete eest teeninud, sest ta oli õrna kehaga ja wiletjasti toidetud, nii et ta raskest tööd ei jaksanud teha. Palju muud kui pahu sönu polnud ta ka kuulnud, üks kord kuhu ta läks, nii et ta oli ka kaštraand tujas — tust aga on umbrohuks hinges!

Sellepärast ei olnud ta ka enne seda tundi mingisugust sügawat kurbust tunnud ja weel ilal jädamepšaraid nutnud.

Kui ta nüüd oli oma walust läbi imbunud ja nagu pehmeis tehtud, siis tundis ta kummalist kergendust. Sõna „minu kulla“ tõusis äkki ta mõttes nagu päike mägestikujärwe kohale, ja kõik tema elu hädad ja pahanused kaotasid oma kohutawuse.

„Kui ta oli Siimoni kullate, siis oli ju kõik hea.“

Selle lohutusega roomas ta just altari juure, sules silmad ja uskus siis poist nagu just enese ees nägewat — naeratas temale wastu ja ulnus siis unehõlma.

Nii hiline päew, kui ta ärkas. Ta tundis enese olewat sfemiselt kinnitatud ja rahul, ja loolus, mis sama wiletjasti toidetud kui ta ise, muutus üsna üleannetuks. Küll juba mõni paat tuli! Teenistuse leidis ta kergesti, sest nüüd tahtis ta tublisti tööd teha. Ja tahtis ilusaid riideid. See nõndis wõib olla aega — aga ta oli ju alles seitseteiskümmend aastat wana!

Siis soostas ta jälle „minu kulla“ ja naeris enesele ja waatas nii õrnal näol ringi, nagu oleks ta istunud illewäljal keset laulwaib linde.

Uga ainustki paati ei ilmunud, ei sel, ega järgmisel päewal; aga Maja oli heas tujus. Üks wõi kaks päewa nälgida — et tähendanud ju temale midagi üleminekupuhul. Pealegi otstis ta omale maelt paari linnumuna — küll asi juba läks!

Ule kõige mägestiku tagasi minna ta enam ei tahtnud; kui tatahtis edasi jõuda, siis pidi ta minema kalameeste elukohtade juure mere ääres.

Witmaks kolmandal päewal tuli paat, mis ta laasa wõttis, ja ühel kuulisel, päiksepaisjel

hommikul awanes lai merepeegel tema pilgule. Seal nägi ta mitu paati ja wähemat sõdurit purjeheites, ja temale näis, nagu oleksid need kõik teda teretanud Siimoni poolt.

Kui paat sinna oli jõudnud, kuhu ta pidi jõudma, tehti temale ka kobe teenistustettepanek, aga weel ei ulatanud taju enamaks kui loiduks ja riieteks, ja mis puutus wilmastesse, siis teadis ta juba endisest kogemusest, mis tal oli oodata — aga tal oli igatahes teenistus ja kohta wõis ta ju uuesti wahetada.

Ta hakkas hooliga tööle ja tarwitas kõige jõudu, et midagi — teenida. Mis see oli, seda ta dieti ei teadnud; aga see oli ometi sama mõte, mis taga kihutab seda, kes kiwise maatüki üles harib, et sellel wõiks kaswada rohi.

Talurahwas tunnustasid ta agarust ka, ja esimene kleit, mis ta sai, oli kargelt parem ta ootusest. Toit oli temale ja teistele kehwa, aga selle kaugas käisid head sõnad, ja need annawad liha.

Siis lõppes suwi ja nüüd järgnesid sügise töö- ja waewarohked päewad. Nüüd hakkas elu Majale minema raskets ja ta pidas enesega libedatwõitlust, et jalule jääda. Sest kuhu pidi ta, nõrk nagu ta oli, sel aasta-ajal minema?

„Minule näib, et tüdruk ei ole üsna terwe,“ ütles ühel päewal peremees perenaisele, kui Maja punsületäega majale lähenes ja nagu maha kukkuda ahwardas.

„Jah — mina ei tea, mis tal on,“ wastas perenaine.

„Wistiski on enesele tööga liiga teinud.“ Nii mõõdus mõni aeg ses usus, siis aga muutus ta ja asjasse tuli selgust.

„Jeesuse nimel, tüdruk! Su saad ju lapse!“ ütles ühel päewal, sest talwe, perenaine temale, kui ta maja setnaäärt mööda kobas nagu pelglik koer, kes kardab, et teda tagaetafse.

Maja ei wastanud, waid wahtis enese ette maha. Tema ei teadnud elust palju, aga seda taipas ta.

Siis rääkisid perenaine ja peremees sellest ükskstele wahel ja ühinesid arwamises, et tüdruk fewadent pidi kohale jääma, aga siis tahtis peremees, et tüdruk wastuse pidi andma.

Baar korda katsus perenaine küll temalt teateid saada, aga iial ei saanud ta Majalt wastust, ja sellepärast waitis temagi ja jättis Maja ta enese hoolde. Maja töötas ka edasi, aga hoidis ennast, kus wähegi wõis, uudishimulikkude pilkude eest; eriti kartis ta peremeest, seda ta oli kuulnud ütlewat, sel tüdrukul ei olla wähematki häbi. Ja ometi teadis ta ise kõige paremini, kui häbi tal oli.

Nagu ähwardaw marupilw lasus „piff õõ“ kõige kohal. Ta puhkas nagu surmamõte hingel ja oli fidurale kehale nagu wingust täbedu ruum. Aga õnnetu Majale oli ta ometi armastusmantliks, mis ta häbi kinni kattis. Muidugi teadsid kõik, kuidas temaga lood olid, aga „piff õõ“ nõrgendas ometi tähelepanu, sest igal inimesel oli küllalt enesegagi tegemist.

Aga kui päite tagasi tuli ja walgus iga päewaga kaswas, kui maa ja meri uue elu-kiigutuse lähemale tõi ja inimesed endid tundsid õewat unesti sündinud, siis kaswas, nagu alati, kuri ühes heaga, ja mida poolpimedas oli waikfekt sallitud, selle üle mõisteti nüüd kohut.

Nii jõudis ka Maja sinna, kus ta, nagu peremees ütelnud, pidi wastust andma. Teiste sõnadega: tema pidi ütleva, kes lapse isa on, et teda mõidaks wastutusele wõtta.

Selle peale wastas Maja ainult waikimisega — nagu ennegi, ja hoidis ennast teistest kangel. Kuidas wõis ta lapse isa kõige selle mustuse sisse kiskuda!

Siis jõudis kätte üks laupäewapõhtu. Rahwas oli otsustanud pühapäewal kirikusse sõita, ja et õigel ajal sinna jõuda, pidid kõik õhtul wara magama minema ja hommikul wara üles tõusma. Pärast õhtusööki mõttis peremees Maja ette ja ei hoolinud ei tüdrukü wastustest ega waikimisest — sest nüüd pidi asjale lõpp olema!

„Sina pead homme ühes kirikusse tulema,“ ütles peremees kindlasti. „Ja pead minu sellest tulema õpetaja juure, kes su üle kuulab.“

Keiu hakkas wärtsima ja pigistab filmad.

„Jah, ei aita,“ jatkas peremees. „Sa pead ütleva, kes su lapse isa on. Seda pead sa ometi teadma?“

Selle järele läks peremees magama, ja ei k. stunud laua, kui kõik peregi magama läks. Aga keegi ei küsinud ega waadanud, mis Maja tegi, kas ta sees wõi wäljas wõibis — ta wõis ju teha, mis ise tahtis!

Ja seda Maja tegi.

Dõsel pimedas lahkus ta talust, rändas üle mägede ja soode, nii kangele kui jõudis. Siis peitis ta enese ühe lahjurahnu taha ja wajus sinna kõiges omas wiletusjes maha. Wärtin, mis teda peremehe ähwarduse puhul tabanud, kaswas iga hetkega ja muutus ifka walusamaks. Wilmaks mõllas walu ta kehast nii, et ta meelemärkuse kaotas.

Siis armas ta äkki Jumalat oma ees nägewat ja tema käes suurt wiisatimpu — just

nii, nagu ta teda lapsees enesele ette kujutanud; ja tema andis talle käsu kõik walu wälja kannatada, sest see olla tema tahtmine! —

Ja siis muutus ta tugewaks ega teinud hääliti, kui ta suust tuli kergendaw õhe, millega kõik walu kustus. Siis pigistas ta filmad kinni ja wajus sügawasse rahusse. Ta ärkas sellest alles õhtu eel, tundes, et keegi käega ta otsaesist silitas.

Keegi wana eit kummardas tema kohal ja siimilises teda oma wäikeste, kurgawate filmadega. Need filmad ei ilmutanud palju taastunnet, aga neist säras wälja midagi kiiret otsustawust.

See eit oli soomlanna (laplanna). Tema gamme (mu. aüti) seisis seal lähedal ja ta oli walmis Majat aitama; aga ta ei olnud see, teda nimetatse peenetundeliselt.

See oli aga Majale üks kõik. Tema oli ju parajasti tundma õppinud õpetust, et mida taredam inimese ümbrus on, seda enam koondub ta Jumalale ja eneses. Raastunne teeb heaks, aga ta teed ka nõrgaks.

Wahe peal muretses soomlanna tema eest kuidas õstas, ja kui mõned päewad olid möödunud, rändas Maja jälle wälja lohutumatuse kõrbesse, kust ta oli tulnud.

Selle lühikesel ajal jookkul, mis seitsaadi möödunud, mil ta soomlaste kiriku juures oma kulla kõrwal istunud ja kõik maailma unustanud, ja kuni selle koleda õõni, mil ta kõrgel mägesüüsus kiwihunnikul lamab ja surnud lapie sünnitas, oli ta jäänud nii wanaks, et tal häbi oli oma õiget wanadust ütelda, ja ta ütles enese palju wanema olewat kui ta oli. Pealegi olid inimesed teda just sellepärast häbiistanud, et ta nii noor oli — sellepärast pidi ta katsuma ennast sellest wabaks waletada.

Aga wale ei aidanud.

Ühele walele pidi ta abiks wõtma teise ja wilmaks ei opanud ta neis enam ifegi õiget teed leida, nit et ta waled temale said lõksudeks, kuõa ta kinni jäi. Minult ühes asjas jäi ta kindlaks: liial ei nimetanud ta poist nime, kui palju teda selle eest ta pilgati ja naerdi. Aga arusaamatu oli kui palju lohutust ja abi ta sellest sai, et tal see waikne teadmus oli.

Kui tal selleks lusti oli, wõis ta ennast temaga koos mõelda. Ta wõis enda tagasi mõelda soomlaste kiriku tumedale altarile ja Siimoni suust kuulda „minu kulla,“ ja siis unust ta meelest kõik wiletus ning häda!

* * *

(Särgneb).

Leib.

Rootsi kirjanik Jakob Tegergren.

Ühel suihommikul istun ma paendumata loorberipuude wilus ühes suurlinnas restoraani ees, kus palju laudu.

Kõrgete majade kohal hiilgab taewas selgena ja sõbralikuna; weel pole ta tumestatud päewa tolmust ja lugemata korstende suitsust, mis ju õhu peagi teeb raskeks ja lämmastawaks. Wärskest kastetud tänawad on juba täidetud monotoonselt, uimastawast, segasest kärast, — sellest mesilastesuminast, mis on ärkawa elu tundemärk ja meile teatab, et ruttamine, askeldamine ja jooksmine pärast lühikest puhkust linna üle jälle on wõimust wõtmas. Unised, weel mitte täitsa erguks saanud inimesed ruttawad teed mööda oma tööle ja bulwaari tumedat kära segawad wahetewahel ainult elektriteede kõledad signaalid. Igawust tundew, alles poolmagaw kellner on praegu eine minu ette pannud. Ma täidan oma tassi kange, musta kohwiga ja murran wärskest küpsetatud saia küljest tüki-kese, murran selle masinlikult, mõtelega kaugel olles, kuna mu pilgud lehiwad üle bulwaari, kus elu ikka waljumaks muutub ja wankrite pörin ikka enam kumisema hakkab.

Mul pole isu. Harjunud wiisi järele, mõttetult, murran ma leiba ja pistan sellest mõne tüki aegajalt suhu. Märkan waewalt, et süön, ja tunnen nagu unes leiwa pehmet, head lõhna — ta peaaegu aurab weel, kui teda murran, — ja ta särab nii walgena, see hästiküpsetatud, maitsew, kerge leib,

Aga mulle ta ei maitse.

Äkki täidab mind, ei tea isegi mispärast, läägu selle ilusa, lõhnawa leiwa wastu, mille soojust ma sõrmede wahel tunnen ja mis on nii walge ja nii pehme. Suur läägu täidab mind, mitte ainult selle ilusa leiwa wastu, waid ka kõige selle mühawa elu wastu seal tolmustel tänawatel, möödaruttawate inimeste wastu ja linna wastu, selle suure, suitsewa, halastamata, inimesineelawa linna wastu. Ma helistan kellneri, maksan ja lähen — lähen mööda mühise-

wat, nüüd juba inimestega tungil täidetud tänawat. Ja mõtlen leiwa peale.

Mitte selle walge, pehme ja lõhnawa leiwa, õigemini saia peale, mis ma praegu mõttetult, ükskõikselt murdnud, selle suurlinna leiwa peale, nende palawikkupõdewate inimeste leiwa peale. Ma mõtlen ühe teise leiwa peale, kõwa, musta, kibeda leiwa peale, leiwa peale, mis äratub mõtteid, kui ma teda murrin, palju, imelikke mõtteid, — leiwa peale, mis mu rinnas teda süües äratub palwetunde — rääkiwa, kibeda, musta leiwa peale.

Ma ei wiibi enam suures, mürisewas linnas: nagu uttu kaowad ta kõrged majad; ta tänawad nagu jooksewad kokku mu silmade ees — tänawad paljude tuhandete ruttawate inimestega, kes usuwad, et nad igapäewase leiwa eest waewa näewad, kes aga ennast waewawad paha, hingihukutawa, wale kulla pärast, ilusate naiste pärast, weini pärast, närwerikkuwate, salajate nauudingute pärast.

Ma wiibin kaugel ühel teisel maal, oma kodumaal, suurte soode ja rabade ja paljude waeste elanikkude maal. Ma istun ühes nende kitsaste inetute waesusethallide majade toakeses, kus palju sööjaid on, aga wähe leiba. Kus wõõraid peale nalja ja mure, harwa nähakse. Kus elu on ainus pikk wõitlus, ainus waikne, alatikorduw palwe taewa ja maa Issanda poole:

„Meie igapäewast leiwa anna meile tänapäew!“

Kummalise tundega murrin ma nüüsguses paigas leiba, mis mulle antakse — seda musta, kõwa, tihti kibedat leiba, mis mõnikord nii kerge on, mis aga õige raske peaks olema, sest et ta walmistamine niipalju waewa on maksnud, sest et ta eneses peidab ühe osa selle mehe elujõust, kelle põllul ta kord kaswas. Ma murrin seda palwelikult ja alandlikus waikusel. Ta räägib minuga oma waiksel, pühalikul wiisil — see waene, wilts, must leib. Ta räägib raskest, rõõmutust tööst, paljudest higitilkadest, pikast kartuseajast,

mis ta tekkimne on maksnud. Ta räägib wäsinud sammudest põllu mustades wagudes, paljude päewade surma wäsinutest sammudest kuiwal kiwisel põllul põletawa päikse kiirte all. Ta räägib küürus seljast ja walutawatest kehaliigetest, silmadest, mis enda on wäsinuks wahtinud hallil, ihnsal pinnal, — silmadest, milles harwa on säranud rõõmu taewalik walgus, mis harwa on joonud õnne naerwat päiksepaistet.

Ta sosistab kõigist hädaohtudest, mis alati luuramas olid, kui ta alles weel taimena põllul kaswas. Ta sosistab sügisest, kui lumi langes külmamata maale ja oras walge lumewaiba all ähwardas mädanema hakata. Ta sosistab külmast, tuulisest kewadest, kus maapind katteta ja öökülmad sulanud lumel sirawaks jääkorra muutsid, põlenud orasest, mis, mustaks muutudes, närtsis. Ta sosistab kardetud öökülmadest, kui rukis parajasti oma õrnu päid hakkas wälja ajama, päid, mis oma õrna kesta seest kartlikult wälja waatasid — öökülmadest, mil külm salatigedalt luurab udus, mis külmalt ja walgelt tõuseb soodest, mis just põllu kõrwal oma samblaga kaetud pealispinda laiutab. Ta sosistab hirmsatest tormidest ja wihmasadudest tolmamise ajal, kus kõrred maha löödi, nii et —

tolm õiteni ei suutnud tungida. Ta sosistab külmadest augustiöödest, mil põhjatuul puhkusele läks, aga inimesed majas ei saanud magada, waid oma woodis hirmuga ootasid kardetud hommikut.

Oh kui palju on tal ütelda, sel waeasel, mustal leiwal, mida nähes paljud nina kärsutawad, sest et nad ei tunne tema lugu. Elulood on need, mida ta jutustab, lood orjadest ja unustatud sugukondadest, lood nendest, kelle elu on olnud ainus rõõmutu wõitlus oma elu ülespidamise eest.

Ja kui ma seda leiba süüa, siis ma ei naljata ega wihasta sellepärast, et ta kõwa wõi halwasti küpsetatud, wõi nõgine, wõi segatud õlgadega, waid ma mõtlen sellele, et see must, tihti kibe leib tuhatkorda enam wäärt on kui walge, hästiküpsetatud lõhnaw nisuleib, see pehme, õrn leib, mis midagi ei ütle ja millel pole mingisugust eellugu — rasket, elukurnawat, jõuduimewat töölugu — ja mida, kui ta päikse käes täidetud peades ja rammusal pinnal on küpsenud, rõõmsasti laulwad ja naljatawad inimesed moodsate masinate müri sinise taewa all ja heleda päikse käes lõikawad mitte aga tõsine waikiw mees ja kuiwetanud naine sirbiga soo ääres wiletsal põllul ja tihti halli ning külma taewa all.

Ma tahaks tõusta...

Joh. Umbliä.

Alt põrmupinnalt tahaks tõusta üles
Ma päikese ja tähte piirile,
Kus taewasina wõrratumas süles
Ma otsiks rahu wäsind hingele.

Wend wenda põrmupinnal ajab taga,
Mees, naine, lapsed — kõiknad heitlewad —
Mürk südames ja käes neil surmaoda —
Üksteist nii häwitades wõitlewad.

Nad wõitlewad, just nagu oleks
See mullapind neil kitsas kõndida,
Just nagu tahaks elu askelduses
Üksteise eest nad päikest warjata.

Ma tahaks tõusta... Ei ma tõusta jõua,
End põrmu küljes tunnen seotuna —
Teel leian peagi ka oma haua,
Mis kaewanud ma ühes teistega.

Wast ainult igatsus mind tõstab üles
Ja mõttelend wõib kanda kõrgele,
Kus unistuste wõrratumas süles
Ehk leian rahu wäsind rinnale.

Kaluri unenägu.

Wene kirjanik J. N. Potapenko.

Milline õnnepäew oli eile! Kalurid väikesel saarel, kus Dnjepr laialt hargneb, nii et näib, nagu algaks siin juba meri, olid oma wõrgud ilma suurema lootuseta wette lasknud. Kalu oli waja, sest oli parajasti jõuluõhtu ja ostjad kalaturul otse kiskusid kaluritel kalad käest. Kaupmehed lasksid paadid waewalt kaldale kinni panna, tingisid ja kauplesid hinna suhtes ja toppisid käsiraha wägisi pihku.

Kogu linnas küpsetati sel päewal sudakaid, karpkalu ja latikaid ning tehti neist kalapasteeti. Aga kalurite wäljawaated olid halwad. Tuul puhus mere poolt, mis suurt oli siis oodata! Aga kui wõrgud juba olid sisse lastud ja kalurid tõmberihmad oma õlale panid, pööras tuul äkki ja ajas määratu kalaparwe wõrku. Kaks suurt parkat laadis Ostap Kurgus, ülemkalur ja hetman, ääreni täis ja juhtis nad linna.

Saarel oli umbes poolteist tosinat kalurihütti. Kõik need kalurid olid siia tulnud linnast. Ostap oli enesele siia saarele hüti ehitanud. Seal kodus ta wõrke, laskis nad wette ja püüdis kalu. Neid ei olnud palju, aga ta oli sellega rahul.

See oli sündinud arwata kolmkümmend aastat tagasi Ostapi äri läks hästi ja warsti jõudis kuulujutt sellest linna. Siis tuli siia weel üks ja teine ja kõik ehtasid enestele hütid, ja nii tekkis terve kaluriküla. Esiotsa leppisid kõik nagu Ostapki väikeste wõrkudega; siis ühineti, osteti ühisel jõul suur noot ja hakati kawakindlalt kalu püüdma.

Igal seisusel on oma ülemus. Kalurid ei pidanud pikalt aru, kes nende hetman pidi olema. Ostap Kurgus oli esimesena saarele asunud, oliküla põhjendanud, — kõik tunnustasid ta siis waikides hetmaniks. Tema teadis, kus sudakad, karpkalad, haugid ja säga kudesid, kus sudakad juunikuuni wiibisid ja kus augustis, millal tema asemele ilmus karpkala ja karpkala asemelelatikas.

Külas polnud ei poodi ega kõrtsi; aga linn seisis lähedal; pool tundi parkaga ja weel vähem paadiga, mis nagu sulekene Dnjepri woogudel libiseb.

Ostap müüs oma püügi hästi ära. Tema ei olnud ükski. Kaks teist kalurit olid temal kaasas. Ja pärast õnnelikku müüki läksid nad kõik kolm ühes kaupmeestega kõrtsi kaupa niisutama. Kõrts seisis lähedal, just jõekaldal. Kui mängumees waiksel ajal seal mängis, oli ta mäng saarel kuulda, ja kui tuul weel linna poolt oli, siis näis, nagu oleks saarel mängitud.

„Niisutamine“ oli tõsine asi. See ei sünni mitte nii, et minnakse kõrtsi, astutakse leti ette, wõetakse naps ja kaotakse jälle. Ei. Kõrtsi minnakse mõõdetult, lüüakse pühakuju ees ristitähkt ette, istutakse laua ääre ja küsitakse weerand toopi wiina ühes kuiwatatud kalaga, walatakse naps klaasidesse ja aetakse iga napsu ees mõistlikku juttu; räägitakse minewikust ja ilusast ilmast; laidetakse äraolijaid ja kiidetakse juuresolijaid.

Jutus tuleb see siis enesest, et ühele weerandtoobile järgneb teine ja teisele kolmas, kuni lõpuks weerandtoope enam keegi ei loe. Nii oli ka seekord lugu. Joomine kestis niikaua, kuni ilm wäljas hakkas pimedaks minema. Ja kui Ostap kahe teise kaluri seltsis kõrtsist wälja astus, mühises kõigil pea ja Ostapil eriti, ja ta ei suutnud sugugi aru saada, mis põhjusel nad õieti olid joonud ja kas nad wiibisid praegu linnas wõi saarel.

Üks kaupmeestest, kes vähem joonud kui kalurid, wõi aga enam kanda suutis, muretses, kuidas nad koju saawad, sest tuul oli kaswanud ja Dnjepri keskel rullusid kõrged wood wahupärgadega ning kohisesid õudselt.

„Utelge ometi, kuidas koju saate,“ tähendas kõige kainem kaupmees. „Kas ei oleks parem, kui wõtaksite mõned paadimehed kaasa. . .“

See haawas kalureid.

„Mis?“ hüüdsid nad. „Meie, kalurid? Dnepr kannab meid enesest koju.“

Ostapi jalad kritseldasid liiwasse õige kummalise kirja, kui ta kõrtsist parka juure läks. Muidugi ei olnud need jalad harjunud mandril käima; nad kas käisid wees, kui Ostap noodapera

kaldale tõmbas, wõi aga sõitsid paadis jalutama.

Otsustati kolmekesi ühes parkas sõita; teine pidi jääma linna, kust ta hommikul ära toodi. Siis jäeti kaupmehed jumalaga, wõeti aerud ja teekond algas.

Kaks kalurit sõudsid; Ostap sirutas enese paadipõhja pikali. Pargas kõikus enam ja enam, nina tõusis nii kõrgele, et näis, nagu tahaks ta taewa lennata, siis aga kadus ta jälle sügawasse lainsesse. Tuul wilistas neil pea kohal ja muutus kesk jõge ikka metsikumaks ja metsikumaks. Ja ilm oli nii pime, et kümne sammu taha enam midagi ei näinud. Taewas oli pilwedega kaetud, ainustki tähesilma ei siranud. Ainult saarel wilkused mõnest aknast tulukesed nagu jaaniussid. Sinna poole wahtisid kalurid; sealt ei pöörnud nad silmi hetkekski.

„Ettewaastust, silmad ette!“ kandas Ostap lällutades, sest joobnud peast hoolimata oli tal ikkagi weel teada, et ta oli hetman.

„Silmad ette!“ wastasid kalurid. Ja siis kordasid nad wähe aja pärast ikka jälle: „Silmad ette — silmad ette!“

See kõlas edasi, ikka tasemini ja tasemini, nagu kaugusest, nagu katsuks keegi kalurite suud sulgeda.

Äkki katkesid sõnad; tuulepuhang kiskus aerud sõudjate käest; pargas paiskus kummuli ja kõik kolm, ka Ostap Kurgus, läksid nagu rasked kirwed põhja.

Nad läksid põhja, ja seal polnud midagi parata! Wajusid nagu kolm paksu tinatükki, nagu need kinnitatakse wõrgu külge, et see põhja wajuks. Kõik kolm reas, ikka sügawamale ja sügawamale, kuni jalad wiimaks liiwasele põhjale sattusid.

„Jumalale tänu, seal me nüüd oleme,“ ütleb Ostap kaaslastele, ja tõesti tuleb temale mõnus tunne teadwusse, et tal kõwa põhi jalgade all on, ja kaaslased kordawad kajana: „Jumalale tänu, Jumalale tänu, seal me nüüd oleme!“

Tuul soikub. Ei ole enam kuulda tema wilet ega kuiwade kõrkjate kähinat kaldal, sama wähe kui woogude ähwardawat mürinat. Mitte midagi pole enam kuulda. Siin all on kõik nii waikne, kui ei iialgi ülewal maa peal.

„Noh, sõbrad, mis me nüüd teeme?“ pöörab Ostap kaaslaste poole.

Need ajawad silmad pärani lahti ja silmitsewad teda. Kawal küsimus! Mis wõiks sellele wastata? Ja nad ei wastagi, waid wahiwad suuril silmil kõrwale.

Äkki kajab kesk seda sügawat waikust kaugelt kummaline kohin: kõlatu ja ometi kuuldaw, nagu kohisew veri kõrwus, ja paistab, nagu wasardaks sada seppa korraga ja mõirgaks terve koor kuradid oma laulu. See läheneb ja läheneb. Ostap ja ta kaaslased pööravad sinna poole, kust kära kajab, ja waata, nähtawale tuleb hiiglasuure haugi pikk pea. Haug awab suu ja näitab terve rea walgeid, terawaid hambaid. Siis ilmub üks teine pea, siis kolmas, siis tosin päid, siis sada ja terve rügement päid.

„Aa, need nad on!“ kisendawad kõik kooris, kõige waljemini aga esimesena ilmunud haug. „Ostap Kurgus kahe kaaslasega! See on ju tore, on suurepäranee! Wiimaks, wiimaks ometi olete meie wõimuses!“

„Nad sööwad meid ära! Näriwad paljaks kontideni — need narakad!“ mõtles Ostap ja ta kaaslased. Aga kuna ta arg polnud, siis otsustas ta wähemalt rääkida, enne kui haugid ta elawalt nahka panid.

„Kes te siis õieti olete?“ küsis ta.

„Seda sina ei tea? Hahaha! On ju ometi nii mõnigi armas tosin meist kolmekümne aasta jooksul sinu wõrkudest ja kätest läbi käinud! Kas mäletad nüüd?“

„Te näete wälja nagu — haugid!“ tähendas Ostap.

Mitte ainult ei näe niisugustena, waid me olemegi haugid. Näed sa meie hambaid; kas usud nüüd?“

„Jah, usun“, wastas Ostap.

„Agakasteadka, etsinulaulnüüd lauldud on ja et sul enam midagi poleloota?“

„Muidugi tean ma seda! Teid luu-lutuseid on terve rügement ja meid on ainult kolm! Noh, mis te wahite! Tulge aga kallale!“

„Oh ei, nii lihtne see asi ei ole. Me oleme ainult maakuulajad, jahikoerad, kes saagi wälja otsiwad. Sind waritseme juba ammu, Ostap. Nüüd oled sa meil käes ja nüüd mõistame sinu peale kohut!“

„Kes on kohtumõistja?“

„Mis tähendab kes? Meie ülemkohtunik säga!“

„Säga?“

„Säga jah. Nüüd wiime teie kõik kolm tema ette. Hei, sudakad, wõtke nad kinni ja wiige kohtu ette. Ja teie, kergeoimulised ahwenad, ujuge ruttu kohtunikujuure ning teatage, ettoome Ostap Kurguse kahe kaaslasega tema ette.“

See sündis.

Ahwenad ujusid ees, sudakad ehk kohad piirasid Ostapi ja ta kaaslased, ja nii mindi edasi. Ujui ikka sügawamale ja nähti kõiksugu kalaparwi, kellele haug, kes kõige ees ujus, kuulutas:

„Tabasime Ostap Kurguse kahe sõbraga ja wiime nad kohtu ette!“

Ja kõik kalad pöörsid ümber ning ujusid neile parwes järele. Nii läks asi edasi ja edasi, ja imelik: Ostap oma kaaslastega ujusid ka. Nad liigutasid käsi ja jalgu ja kõik läks hästi, mitte sugugi pahemini kui haugidel ja kohadel. Siis lõppes liiwapõhi ja algas mudapõhi.

Wiimaks, kõige sügawamaks rabas, mida enesele võib ette kujutada, nägid nad määratu suurt säga, keda ümbritsesid vähemad sägad ja karpkalad.

„Hm,“ mõtles Ostap, „kus need õiged poisid asuwad, seda maweeleiteadnudki!“

„Aa, sealt toowad nad ta!“ hüüdis suur säga kõuesarnase rõhkimisega ja ajas selle juures oma hirmsa suu pärani lahti. „Noh, eks me kuule, mis sul oma wabanduseks on ütelda. Kas tunnistad enese süüdlaseks?“

„Süüdlaseks?“ küsis Ostap.

„Jah, süüdlaseks! Sina püüad juba kolmkümmend aastat oma salakawala wõrguga kalu, püüad neid tuhandeid, müüid nad linnas ära, kus neid siis igaüks, kel selleks lusti, katlas keedab, pannil küpsetab, päikese käes kuiwatab ja soolab! Ja ise ei taha sa weel teadagi, milles sa süüdlane oled.“

„Hea küll,“ ütles Ostap. „Aja aga lõuad laiad laiali ja neela mu kõhtu. Head isu! Kui soowid, rooman sulle kohe suhu!“

„Waata kawalpead! Minu suhu? Seda ta küll soowiks. Ei, sõber, nii kergesti sa ei pääse...“

„Mis tähendab kergesti?“

„Muidugi kergesti!... Ei, esiti soolame sind, siis kuiwatame päikese käes, siis küpsetame pannil, ja lõpuks keedame katlas, et sa kõike seda tunneksid oma keha, mis sinu sõprus meie waestele wendadele on walmistanud. Ja wiimaks paneme su nahka!“

„Wõtku pagan!“ pahandas Ostap ja sügas pead. „Sest saab ilus lõbu!“

„Ja kuidas weel!“ ütles säga. „Asi võib kohe alata. Alake!“

Ja nad algasid.

Silmapiilk olid kolm suurt kiwi kohal, pealt siledad kui lauad. Ostap ja ta kaaslased wõeti riidest lahti ning asetati nendele laudadele. Siis tassisid paar sudakat ehk koha kolm tündrit jämeda Krimmi soolaga kohale, soolaga, nagu seda saarel kalade soolamiseks tarwitatakse. Wiimaks asusid iga kaluri juure kaks haugi ja neil, kes Ostapi kõrwal seisid, olid erili terawad hambad.

Siis algas töö.

Kõige pealt lõikasid haugid Ostapi kõhu lõhki ja wõtsid sealt kõik üleliigse wälja, toppisid sinna soola sisse niipalju kui suutsid ja riputasid talle üleni soola peale, ka suhu, ninasse ja kõrwadesse; ja seljale, külgedele ning rinnale tegid nad ka täpped ning hõõrusid kõik need täpped soola täis. Selle töö tegid kogred; haugid mängisid ainult oma hammastega.

„Noh, on see ilus?“ küsis säga.

„Mitte just wäga,“ wastas Ostap ja tema järele ta kaks sõpra, kellega sedasama tehti.

„Nüüd wiige nad päikse kätte kuiwama! See saab neile paremini meeldima!“

Neli kahepuudalist karpkala wõtsid Ostapi oma selga ja kandsid ta üles jõepinnale. Seal paistis ja põletas päike, ja Ostap lamas lõpmata kaua karpkalade seljal ning kuiwas ja kuiwas, kuni ta oli walmis kuiwanud. Ja tema kõrwal kuiwasid ta kaaslased. Ja kui nad siis jälle põhja tagasi lasti, oli sinna juba kolm suurt tuleaset tehtud, iga ühe peal suur pann.

„Nüüd küpsetage neid, aga tublisti pruuniks ja heaks! Tehke seda hoolega, kogred, ja ärge unustage neile juure lisamalt haput koort, siis on nad maitswamad!“

Ja Ostap ning ta kaaslased pandi pannile ja neid küpsetati. Eriti põles selle juures tagumik; nad wäherdasid wahetpidamata siia ja sinna ning pildusid endid üles. Säga polenud sellest weel küllalt, ta kisendas:

„Ruttu weel wõid-juure! Ja kartulid. Need maitsewad sellejuures head. Enam tuld alla, enam, ikka weel enam!..“

„Walmis!“ ütlesid kogred.

„Walmis? See on ilus! Nüüd pange nad katlasse! Arwan, et mahuwad ühte. Siis saab parem leem! Ja ärge unustage sibulaid, pipart ja loorberlehti. Ruttu, ikka ruttu, ruttu!”

Ja Ostap ning tema kaaslased wõeti pannilt ja wisati suurde katlasse, mis oli täis keewat susisewat wett.

„Halastaja Jumal! Mis eest see kõik, mis eest!” kisendas Ostap kahtla sügawusest, ei jõudnud seda enam wälja kannatada ja — ärkas!

Aga tõepoolest ärkas ta sellest, et pargas, saare kaldale jõudes, põhjaga liiwasse jooksis ja peale selle sellest, et üks kalur teda aeruga tõukas ja ütles:

„Tõuse, onu Ostap! Oleme kodus!” Ostap tõstis pea, mis alles uimane oli, waatas ringi ja lõi enesele ristitähette. „Kas oleme tõesti kodus?” küsis ta kaaslastelt.

„Muidugi! Meie jõuame ikka koju. Selleks oleme ju kalurid!”

„Hm... Noh, ma nägin und, teie ei usu seda!”

Kui siis pargas wäiksesse lahte oli kinni pandud ja Ostap, külasse jõudes, kaaslastele jutustas, mis ta unes näinud, siis hüüdsid ta kaaslased kui ühest suust:

„Seda wõib juhtuda ainult kalurile! See on õige kaluriunenägu!”

Nishapuri päiksemaalt.

Persia luuletaja Omar Khayam.

Meie sees.

Ma olen otsind pilwemere tagant, kus seisab põrgu ja kus paradiis.

Tark õpetaja aga ütles mulle:

„Miks lähed sa neid kaugelt otsima — su's endas peitub paradiis ja põrgu!”

Mis siis?

Sa oletad, et elu sinul läheb nii, kuidas soowinud sa, ja mis siis?

Sa oletad, et eluraamat sinul

ju läbi loetud on, ja mis siis?

Sa oletad, et elad sada aastat siin ilmas rõõmsas tujus, ja mis siis?

Noh, ütleme, sa elad siin kakssada ja enamgi weel aastaid, ja mis siis? ...

Miks, kust, kuhu?

Miks ilma tuln ma, ei seda tea; ma tuln nagu waikne wihmasadu,

kuid kust ma tuln, ei ma seda tea. Ma jooksen ilmast läbi nagu tuul, mis palawana puhub läbi kõrbe, kuid kuhu lähen ma, ei seda tea!

Noorus ja wanadus.

Mul noores eas oli kindel usk, et elu mõistatuse lahendan.

Nüüd, mil ju olen wäsinud ja wana, tean, et kõik ilm on mõistatusi täis.

Noorus.

Nooruseraamat on läbi — waewalt et tema algas.

Kewade waewalt läeb õitsma, kui ta ka juba kaob.

Nõnda ei märganud minagi, nooruseunelm kuis kadus!

Nii pime kui Tori põrgu...

Ed. L. Wöhrmann.

Nii pime kui Tori põrgu ja sügaw on süda mu sees; sealt sinule midagi aimu ei awane silmade ees.

Käid edasi-tagasi ringi ja eksid ta käikude reas, ja tuled, mu silmad, mis waatled, weel segawad mõtteid su peas.

Kuid sulle, mu uurija-neitsi, on teada kõik käikude ring: seal ongi su kodu ja tempel, seal elabki ala su hing!

Punane käsi.

Belgia kirjanik Jacques Cezanne.

— Hallo! Gordon! Mis see on?

Ja konserwide kuningas Jim F. Star näitas oma sekretärile lihtsat kirja, mille ta oli leidnud oma kirjawahetuse hulgast ja millel ilutses suurepärane must käsi järgmise seletusega: „Mitte enam kui seitseteistkümmend päewa.“

— See on, ütles Gordon, must käsi.

Jim Star lõi oma kaastöölisele vastu õlga ja ütles:

— Kui see oleks olnud waid selleks, et teada saada, et see on must käsi, siis poleks ma teilt mitte midagi küsinud, wana heeringas!

Kuid sekretär ei lasknud end heidutada. Ta wastas:

— Olge rahul, ma ei ütelnud ju, et see käsi on must, waid et see on nimelt n. n. must käsi ise.

Jim F. Star päris edasi:

— Nii teie ütlesite. Kuid ma ei saa ikkagi weel wahest aru; tean ainult, et teie kõigi asjade peale waatate weidi koomiliselt.

— Herra Star, kas olete unustanud selle hädaohtriku organisatsiooni, mis kõiki pinewil hoiab . . .

Selle kõne wõttis vastu homeeriline, julge naer.

— Saan aru, kallid poisid: must käsi teatab, et olen soowimatu isik, ja mul jääb elada ainult weel seitseteistkümmend päewa?

Gordon kehtas õlgu inimese pilguga, kes ei julge säärasel puhul oma arwamist awaldada; Jim F. Star pigistas paberid kääraisse ja heitis ta korwi.

— Gordon, arwan, et teil on täitsa kinematograafilik ettekujutuswõime.

Järgmisel päewal sai Jim F. Star uue kirja ja juba järgmise pealkirjaga:

„Mitte enam kui kuusteistkümmend päewa.“

Gordon noogutas pead.

— See oli justament see, mida mõtlesin, herra Star.

Jim F. Star ei wastanud sõnagi, kuid hoopis külmemalt kui eile pigistas ta kirja kääraisse. Ja järgmisel päewal

samati, ja nii edasi. Ühel hommikul lausus Jim F. Star kaunis rahutu kõlaga:

— Gordon, seda asja tuleb lähemalt tähele panna. Kui saadaksin proua Star'i ja lapsed Euroopasse? On olemas laew, mis läheb kahe tunni pärast.

— See on waga tark, herra Star.

Kui perekond warjule oli toimetatud, tundis enese konserwide kuningas hoopis rahulikuma olevat. Ta arwas selle waga kerge olevat, oma isiklikku elu kaitsta. Juba oli ametlik politsei sellest asjast informeeritud, samati ka kõik tähtsamad eradektetiivid.

— On teil waenlasi? küsiti temalt.

Ei, tõepoolest, ta ei teadnud omal waenlasi olevat. Ta maksis oma tööliste kuninglikud palgad, kümne dollari eest andsid nad talle oma kaheksatunnilise tööpäewa. Igal ühel neist oli oma Ford ja wäike ilus korter wanniruumiga.

Kuid must käsi jatkas oma tööd... Mitte enam kui seitse päewa.

On palju wõimalusi enese julgustamiseks, kuid siiski wõib wahel julgusest puudu olla.

Üks kõige meeldiwamatest on paras jagu tilku sisse wõtta, nagu seda teeb iga aus inimene, kes oma riigi seadusi austab, muidugi peale selle neelud kuiwa korra. Konserwide kuningas häwitas suurel hulgal igasugu cocktail'e, ja lauda ehtisid extra-dry mitmekesised pudelid.

Mitte enam kui kolm päewa . . . kaks päewa. Hea Gordon jäi ettewaatlikult koju. See oli ta peremees, kes hirmu tundis, ja see oli tema, kes oli haige: haige hirmust, et kuuleb kusagil pommi lõhkemist wõi õige lihtsat rewolwripauku. Jim F. Star ei lahkunud enam oma korterist 33 avenüül, mille ees seisid suured politseinikkude salgad. Konserwide kuningas jõi, kui ta oli kaine, ja kui ta purjus oli, siis jatkas ta seda lõbu pärast.

Lõpuks saabus suur päew. Ja saabus ka ümbrik, mida Jim F. Star ülihästi tundis, kuid mille päritolu politsei weel selgeks polnud teinud. Nüüd tuli

siis fataalne surmakäsk. Jim F. Star awas ta nuttes, sest ta oli hommikust saadik nutnud, kuna ta ju sel päewal oma wiimseid korraldusi oli teinud, muu seas nõudes ilusamaid matuseid jne.

Kuid ümbrikus sisaldus waid wäike walge leheke, mil wõidi lugeda järgmisi sümpaatlikke sõnu:

Pärast William A. Brooklin'i leidust ei leia te enam kusagil punaseid käsi...

Teid ei wabanda ükski, kui teie weel täna omale ei osta William A. Brooklin'i seepi . . . Kadugu punased käed!

Homeerilik naer kuulutas Jim F. Star'i lõbusat tuju.

Kuid tundes imetlust säärase osawa reklaami wastu, töötas ta Brooklin'i firma auks püstitada kuldse silla, sest see oli kindlasti poiss, kelle jaoks ei jatkunud enam saladusi reklaami wallas.

Jumalarahu.

Daani kirjanik Karl Larsen.

Õpetaja Frederiksen oli wäga halwas tujus.

„Seda ei tohiks keegi olla, kes just jumalakojust tuleb. Kuid ma ei wõi parata. Pika peale paneb juba wihas-tama.“

„Jah, seda mõistan ma küll,“ ütles ta wäike naine. „Sa peaksid teise kuue selga ajama, Peter, see on kindlasti liig kitsas kaenlast; peaksin ka kord warukat weidi järele waatama, kas midagi teha wõib.“

Õpetaja Frederiksen jatkas taas edasi-tagasi rändamist.

„Mulle on ükskõik, kuidas ringi käin,“ — siis peatas ta siiski hetkeks akna all:

„Kuhu sa siis teise riputasid?“

Wäike naine tõi selle riidekapist.

„Lastingkuued on nii kerged. Sul peab mõnus tunne olema, kui raske õpetajakuue maha ajad.“

„Marianne, üheksa inimest oli täna kirikus — —“

„Jah, palju neid ei olnud, Peter.“

„Ja sina ja lapsed olite kolm.“

„Proua Frederiksen arwan, et kõige parem oleks midagi öelda.“

„Nüüd on küll just heinategu,“ lisas ta sellepärast wahele.

„Jah, ning kewadel oli külwiaeg ja warsti tuleb rukkilõikus. Issanda ees pole wabandustest puudus.“

„Isegi Hansenid Alutaguselt puudusid.“ Perenaine tahab ju sinu sõbranna olla.“

„Jah, aga ma arwan, ma ei wõi seda talle tõesti otsekohe öelda.“

Frederiksen peatas.

„Noh, see puuduks weel, et sa inimeste juure läheks ning neid paluks mind kuulama tulla. Nii kaugel asjad weel ei ole, et waja oleks inimesi jumalakotta meelitada.“

Õpetaja toakingad olid wahetpidamata tegewuses, proua Frederiksen ei teadnud enam, mida öelda.

„Kooliõpetaja wana ema on ometi usin kirikuskäija,“ katsus ta.

„Jah, see wana, kurt naine. Tema ja Kitku-Grete, need on sobiw paar. Kas nägid täna wana Gretet?“

„Jah, ta oli ju kohal.“

„Jah, kuid kas waatasid teda õieti?“

„Ma ei tea — —“

„Ta magas — —“

Proua Frederiksen soowis parem õnnelikult wäljas supipoti juures olla, kuid ta ei julenud hästi ära minna.

„Selles oli wist Jensen süüdi,“ ütles ta tasaselt.

„Ta magas kogu jutluse aja“

„Jah, kuid mõlemad pikad laulud enne seda.“

„Ta ärkas kohe üles, kui Jensen jälle laulma hakkas.“

Frederikseni sammud ja häälekõla muutusid ägedamaks.

„Kuid see on tõepoolest hull lugu — ma ei näe seda esimest korda — ta magas wiimased kuus korda, — nii

kuulab ta Jumala sõna. See on ju alatu silmateenimine Issanda ees. “

Tundub weel ainult, et praost — mis temast oodati wõiks — ühel ilusal päewal täitsa ootamata siia tuleks. See kantakse siis kogu ametkonnas laiali — sest meil on ju naljahammast — praost. — Mis sa seisad ja sammud, Marianne?”

„Jah, aeg on hiline. Ja ma pean wälja ja lõuna järele waatama, Peter.“

Õpetaja Frederiksen istus korwtooli. „Mida kawatsed sa täna meile lõunaks anda?”

Wäike proua jutustas, et lõunaks roheline supp ja lambapraad juurewiljaga tuleb.

„Ja sa peaks enne sööki head raamatut lugema,“ ütles ta ja tõmbas laua wälja ja tõi raamatumapi esile.

„Ma katsun seda — “

Kui proua Frederiksen läwel seisis, ütles ta weel õhinal:

„Ma ütlen siiski Gretele oma arwamise. On küllalt inimesi, kes weidi aiatööd teha soowiks.“

„Ei, Marianne, seda mitte. Kõnelen temaga ise. Wõtsin enesele seda juba ette.“

„Jah, sa wõid seda ka paremini.“

Ja ta läks, kuna õpetaja Frederiksen piibu ja mapi korda seadis.

. . . Õpetaja Frederiksenil oli waga ja õiglaselt mõtlew abikaasa . . . — õrnade kätega oli ta osanud ta meeleolu tasandada, ja nad olid rahu söönud. — „poisid“ olid naabrite juures külas. Supp oli tõesti hea olnud — weidi portulakki andis waga peene maitse . . . ta naine oli alati osanud ta ideid haarata ja läbi wiia. Nüüd, peale kohwi, ei tahtnud ta enam selle kirikuasja peale mõelda — see lõikas talle ainult südamesse . . . ta naine oli kõõki läinud; kui nõud pestud, tuleb ta jälle tagasi — nüüd tahtis ta istuma jääda, et puhata ja sigarit suitsetada, pühapäewa pühitsetes. Ja kui ta naine siis käsitööga sisse tuli, loeks ta wiimast raamatut mapist. Oli midagi raamatus, mis ta ütelda tahtis, jutustaks ta seda. Ta naisel oli hea ja terve otsustamiswõime, ta oli ta tõesti waga arendanud. . . .

Majas oli täitsa waikne — üks aken aeda oli awatud, ja sigarisuits läks õrna tuuleõhuga wälja ja laotas omad ker-

ged, sinised pilwed päikese käes laiali. Kauguses kostis wikati kõlin, mida heinamaal ihuti, ja surnuaia kruusal nagesid kuuldawalt lapsewankri rattad. See oli ta wiiekuune noorem laps, wäike Klara, keda tüdruk seal edas-tagasi sõidutas. Ja wankert ajades ümises ta wahetpidamata wäikest laulu, wäikest lihtsalt laulu ainult kahe monotoonse tooniga. See oli muldu rahutu wäike laps, — kuid kui nad selle tüdruku said, wõis teda hästi sõidutada, üles surnuaiale, mis nii kõrgel ja haljas oli. Jah, see wäike laps oli ju ka jumalaand, mida ta määratud oli hoidma ja kaitsma . . .

Ta pilk läks üles puulatwade juure. Seal siristasid ja lendlesid nüüd kõik wäikesed linnukesed, kuidas nende nimed ka olid. Igaüks laulis, kuidas nokk kaswanud, inimestele meeleheaks. Must-räästad olid nüüd õnnelikult ära aetud; Jens oli hoolega püssiga luuranud, nad olid nii koledat kahju marjapõõsastes teinud . . . kooliõpetaja pidi kaks ilusat eksemplaari kingituseks saama — need oli Jens wabal ajal ilusasti wälja toppinud. Ja nüüd rippus õnnistuse rikkus nendel okstel: nii Daani magusad, kui ka Hispaania lihawad kirsid ja karastawad murelid. Nad saaks omal ajal kõik kasutatud.

Jah, tõesti, ta pidi palju eest tänulik olema. See sai ühele selgeks, kui nii ükski istuda sarnases waikses, eluõndsas rahu —

Ta pidi mõtlema, kuidas ta kord wana praost Tygeseni juures Maglebos oli olnud. Oli samasugune pühapäew. Ja tuba oli umbes samasugune nagu see, aknad aeda, ja aeg oli samuti peale lõunat, — ainult wana praostipaar ja tema ja Marianne olid seal. See seisis kõik nii selgelt ta ees, kõige wäikesemate üksikasjadega, nagu metsamaasikad, mis aiamaasikatega segatult järeloaks olid. Oli kohwi järele, ja nad istusid samuti, sigarid suus, nende naised nende kõrwal. Ja kaua ei rääkinud keegi.

Siis sündis, et wana praost jumalarahust kõneles, mis üle meelte end laotanud olla, — jumalarahust, mis üle kõige mõistuse minna.

Ja õpetaja Frederiksen nokutas, poolkinniste silmadega — ükskord — kaks korda: jumalarahu. —

Oli wist parem üles tõusta. Istumisest tuli liikmetesse nii iseäralik tunne.

Ta tahtis parem weerandtunniks aeda minna — Marianne pidi nii kaua ootama, kui ta tuli, enne kui Frederiksen tagasi jõuab!

Aia äärt mööda wiis aia warjulisem tee — tihedad, ümarikud pähklapuupõõsad igiwanade eelkäijate ajast. Siin polnud ühtki kihulast. Ja sobiwates kohtades oli Jens wäljawaateid teinud, nii et üle künkliste põldude kuni sinise fjordini näha wõis.

Õpetaja Frederiksen jalutas teel edasi-tagasi. Wäljas jooksis maantee lähedalt mööda, nii et näha wõis, kui seal mõni külast tuli wõi sinna läks. Ta oli just paarile külainimesele noogutanud, kes sinnapoole rändasid — seal tuli wana Kitku-Grete tihedalt aiast mööda.

Ta hoidis taskurätikut käes ja waatas enese ette.

Pidi ta temaga rääkima?

Tal oli nagu piste läbi südame käinud, kohe, kui ta Gretet silmas, oli ehk parem, asja edasi lükata — vähemalt üle selle pühapäewa. Kuid ta pidi ju temaga rääkima — ja ei tohtinud sellepärast edasi lükata, nüüd, kui ta weidi puhanud ja kosunud oli.

Ta hüüdis wanaeite.

See jäi poolenisti kohmetult knik-suga seisma ja tuli mõned sammud kuni wäljawaatekohani põõsastes.

„Tere õhtut, õpetaja-härra!”

„Tere õhtut, Grete. Kuhu sa lähed?”

„Ah, tahtsin ainult weidi poja poole minna, õpetaja-härra!”

Õpetaja ei leidnud weel õiget sissejuhatust.

„Soo, sa tahad poja juure minna,” kordas ta.

„Jah, see on ju mu ainus käik, õpetaja-härra,” ütles wanaeit — „ja siis kiriku.”

Õpetaja Fredriksen leidis, et ta nüüd kohe algama peaks.

„Ma nägin, sa istusid täna kirikus ja ma g a s i d, Grete!”

Paar kahwatut-sinist wäikest kanasilmata watasid lühikese silmapilgu jooksul kartlikult waimuliku peale.

„Ah, see juhtub istudes, õpetaja-härra.”

Õpetaja Frederiksen pidi wana, kortsunud nägu ja kogu kõhna kuju waatama, mis kokkulitsutud taskurätikut kortsulistes kätes hoidis — oli ju tõsi, et see istudes juhtuda wõis.

„Ja nüüd, kui me ilusad uued toolid saime, õpetaja-härra. — Ja siis on sees nii jahe.”

„Jah, sul on ju kaunis pikk tee päikeses, Grete.”

„Ah ja, ah ja, õpetaja-härra — ja päewal on nii palju teha.” —

Õpetaja Frederiksen wahtis enese ette — nii wanal inimesel wõis küll raske olla, ta waatas Gretele sõnalau-sumata otsa.

„Sest see on ju ainus rahu, mis olemas,” ütles ta siis.

Õpetaja tuju läks imelikult selgeks.

Kanasilmad ei waadanud talle enam nii kartlikult otsa, ta hakkas aegamööda jutustama ja neist paljudest aastatest rääkima, mil ta iga pühapäew kiriku oli läinud, juba wana õpetaja Oleseni ajal — nüüd oli ta ju üle seitsmekümnekaheksa. Ja poeg oli ju ainus, kes weel alles oli, kuid nad olid kõik koos ülewal kirikus õnnistatud, ka see, kes nüüd Ameerikas oli. Ah, talle tuli nii palju meele, kui ta kiriku tuli ja kui seal nii waikne oli, ja õpetaja-härra jutlustama hakkas — üsna aeglaselt. Siis näis, nagu näeks ta jälle kõik tõesti enese ees. Ja siis langesid silmad iseenesest kinni.

Ta wiis taskurätiku wanade wäsinud silmade juure.

„See on tõsine jumalarahu, õpetaja-härra!” —

Õpetaja Frederiksenilenäis, nagu tuletataks talle midagi meele, mis aga õieti meele tulla ei tahtnud. Ta waatas ainult wanaeidele otsa, kes nüüd ka waikis.

Aga kuna ta seal seisis, tuli äkki wabastawalt üks wana hea piiblisalm talle meele:

Kuid Issand, sinu Jumal, tunneb palju teid.

Leplikkus.

Rootsi kirjanik H. Zetterström.

Suur pangasaal, walge ja lai; ametnikud pultide ja lettide taga tegewuses. Arwemasinad plagisewad, ja maja eest platsilt kajab sisse wankrite põrin ning inimeste jutukõmin.

Tshekikassa ees kaks tundmatut herrat. Üks neist pikk, sihwakas, korrektne, tõsise näoga. Teine tugew, jäme, maitsetult rietatud ja toore näoga. Nad seisawad üksteise kõrwal ja ootawad mingisugust paberit ametnikult, kes leti taga. Mingisugune kwiitung pistetakse klaasseina august wälja, ja korrektne mees wõtab selle tänuga wastu. Teine mees heidab paberile pilgu, kisub selle oma kätte ja ütleb jämedalt:

„Kuulge, see on minu kwiitung!”

Mees, kes paberi wastu wõtnud, astub kohe eemale, silmitseb oma ees seiswat jämedat meest hetke aega imestades ja ütleb siis tõsisel, murelikul toonil:

„Kui lahkusetu Te olete! Kui waljusti Te räägite! Tõsi, see kwiitung kuulub Teile. Mina eksisin ja palun wabandust. Aga miks olete nii tühise asja pärast pahane? Kas ei oleks sündsam, kui inimesed, kes üksteist ei tunne, oma wahel oleksid wiisakamad ja weidi aupaklikumad?”

Suur jäme mees sirutab ja wastab kibrasculmul:

„Mis Te lobate? Kandke oma kwiitungide eest hoolt ja jätke minu omad rahule! Mis on sellel tegemist aupakuwusega? Wõi ei olnud see minu kwiitung?”

„Muidugi oli see Teie kwiitung,” ütleb rahulik mees.

„Seda ma juba ütlesin. Aga sellest pole nüüd enam juttu. See on Teie toon ja wiis rääkida inimesega, kes Teid milgi kombel pole haawanud ega Teile muidu haiget teinud. Inimesed nagu Teie teete maailma põrguks, mis ta on. Niisugused inimesed kui Teie on, kes seltskonna ja klassid, jah isegi rahwused ja rahwad üksteise wastu üles ässitawad.”

Jäme mees naerab toorelt ja laialt:

„Olete wististi pisut oh oh? Jah? Siin seista ja pangas sihukest juttu rääkida! Siin on muudki teha. Peaksite enesele pühapäewal üürima saali, siis wõite enesele hunniku wanu naisi kuulajateks saada!”

Korrektnen mees naeratab ja wastab:

„Saalidest ei aitaks. Iga koht ja aeg on soodus, kui tarwis on mõnda inimest kaswatada. Toon Teile näite. Kui ma Teile ütleksin, et näete wälja kui kaswatamata, lohakas mees, et Teie näojooned ilmutawad alatut iseloomu, kes kõige peale walmis on, et Teie nägu madala otsaesisega waimliselt alamal seiswa klassi muljet awaldab, kellega heameelega ei tahaks kokku puutuda, kui ma Teile seda kõike ja weel enam ütleksin, mis oleks selle tagajärg? Teie wõtaksite tarwitusele Teie ainsa sõjariista, tõstaksite oma jämeda, röpase ja inetu käe ja katsuksite mind lüüa. Ja mis sünniks siis? Mina põikan kõrwale, kummardan, ja siis, enese kaitseks, annaksin Teile jälle ühe hoobi — umbes nii!”

Rahulik korrektne mees tõstis ruttu oma pahema käsiwarre ja andis teisele ruttu hoobi lõuale, ja nii kõwasti, et teine hääletult põrandale langes.

Pultide taga seal lähedal jäid kõik äkki waikseks. Töö lõppes ja kõik wahetisid tõsisele, korrektsele mehele, kel pehmed näojooned ja kes jatkas:

„No waadake,” ütles ta, „mis selle tagajärg on, kui inimesega räägitakse niisugusel toonil, nagu Teie seda tegite. On see õige? Kas peame sel kombel üksteisega läbi käima? Ei, mu herra. Meie peame kõik olema leplikud! Leplikkus on ainus ja kõige ülem asi inimeste wahel!”

Siin lõpetas ta, waatas ametnikkudele kurwalt ja pehmelt, ja kuna löödud mees teise jaoskonda kanti, läks tema rahulikult ja waikselt oma teed pangast wälja. Pangateener, kes ukse juures seisis, pani käe mütsi külge, kui ta temast möödus.

Kewadepilwedele.

Saksa luuletaja Hans Gåfken.

Kewade kerged pilwed, kuidas ma teid armastan! Kuidas teid kadestan!

Taewa sinimerel sõuata teie, igatsuse laewad, tulles lõpmatuses ja heljudes lõpmatusse. Kirjusse wärwingusse on riidetatud teie purjed, hallid, kõrbevalged, öömustad ja päiksekuldseid. Waikides sõuata läbi päewa. Waikides sõuata läbi öö. Päike unustab hiilguse, kui lähenete. Tähesilmad kustuvad, kui lähete neist üle. Kandleid ei pane teid tähele. Ja luuletajad peidawad oma igatsuse teie purjede woltidesse. Örnad

tuuled mängiwad teiega. Tormid kihutawad teid nagu põrgu öömuste lippe. Paljud on teid laulus ülistanud, paljud saawad seda weel tegema. Mina armastan teid, sellepärast kiidan ma teid.

Aga ma tean, et wähe on neid, kes minu sõna tähele panewad. Teie aga heljute ja ei pane tähele meid. Teie olete osake igawikust. Aadam nägi teid, ja wiimane inimene saab teid nägema. Teie olete Jumala käsitöö, kes teid kujudab oma tahte järele.

Pilwed, ma armastan teid!

Wiie palmipuu saar.

Inglise kirjaniku Ottwell Binns'i romaan.

10

Ta tõusis raskepärast istmelt ja astus wangi juure, teda oma kalasklõmadega wihafelt silmitsedes. Et Callaghan temale rahulikult wastu waatas, ilma et oleks kartust tunnud, see ärritas hollandlase weel enam wihale.

„Aga selle toimetan ma teile ise,“ mõrgas ta waewalt weel rääkida juutes. „Sähle, sin see teile Teie neetud wäheastumise eest!“

Nende sõnadega lõi ta wangile ruskaga näkku.

„Ja see — ja see — teie neetud koer, teie —!“

Callaghan oli kolmanda löögi puhul hääletult maha langenud. Österdijte tahtis parajasti oma kaitsetu ohwri kallal ruskatööd edasi tolmida, kui tüdruk enda teda kinnipidawa malatlase käest wabastas ja Österdijte juure kargas.

„Ei! Ei! Teie ei tohi temale midagi teha,“ hüüdis ta metsiku ärewusega. „Ütlen Teile ise, kus rist peitub. Wiin Teie ise sinna.“

Österdijte keeras enese imestamiswääriks kiirusega tüdruku poole. Tõgeus ja wõidurõõm läikisid ta silmist, kui ta neiuale otja wõttis, kelle silmad ahastades temal wiibisid.

„Aha! Nii on siis teie kahega lugul Noh, olgu minuigipärast. Sa ütled mulle, kuhu su isa risti peitis, wõi —“

Callaghan ütles Minahle mõned sõnad, hoiatas teda, nagu Blake arwas, ja katsus oma

fütkest wabastuda, mille järele malailane tema juure astus ja ta jalaga tagasi lihtas. Kui Minah seda nägi, hüüdis ta meeleheitlikult:

„Jah, ma näitan kõi, ainult —“

Österdijte pilgud loitsid hirmukalt. Ta näis otkwat sõnu, ei saanud aga tüki aega sõnagi suust. Wiimaks lihtas ta suust wälja ainu sõna, milles kõik ta mõtted wäljendusid:

„Kus?“

„Seal kangel.“

Minah täheubas üles kaljuseinale, just sinna, kus Blake lamas, nii et see enese wastu maad surus, et teda ei nähtaks. Siis jatkas Minah:

„Saare tittel kaldal. Seal on kaljune laht paljude wäikeste tiikidega. Minu isa peitis risti seal sinna, kuhu ainult kõige sügawama mööna puhul ligidale saab.“

„Tuhar ja tuline!“ Österdijte wõõras mere poole. „Ja parajasti nüüd hakkab west tõusma! See kestab tundisid, enne kui —“ Ta katkestas juur äkki ja ütles siis jälle Minahle: „Sa wiid mu sinna kaljulahte, mõistad? Me läheme paadiga, ja Callaghan tuleb kaasa. See on kõige parem. Ta peab nägema, millise hinna ja tema eest maksad. Tuhar! Hinna, mida wääriks kuningas, aga mitte see kaabaklik yankee!“

Ta naeris nagu joobnu ja andis Malai keeles mõned sõnad.

Minutiga oli paat wette tõmmatud. Kaks malailast tõstis Callaghani paati. Minah sammus Osterdijke kõrwal, imelik ilme näol, mis Blatele mõelda andis. Siis lihtati paat wette ja ta hakkas auriku suunas liikuma.

Blake waatas temale liiki aega järele. Mingisugune teadwus ütles temale, et see kaljulahi muu ei wõinud olla kui see, kuhu ta Jaawa ja neid oli jätnud. Sunn, mida Minah tähendanud, läks ta tema kirjeldusega kokku.

Merimees nägi, kuidas paat auriku juure jõudis ja see pikkamisi liikuma hakkas. Ta tahtis weenele jõuda, kas Osterdijke tõesti Jaawa peidutoha suunas läheb. Kui aurik ümber maanina pööras, ei kahelnud Blake enam. Siis läks ta alla kaldale järele waatama, kas paat weel koopas peidus on. Ja kui ta selle leidis, hakkas ta kergemini hingama.

„See Hollandi Shylok on selle kahe filma wahesele jätnud. Kes teab, kuidas see meile wõib kasulik olla.“

Siis ronis ta jälle mäekülge mööda üles ja asus sõprade juure tagastaminekule. Siin ja seal wõis ta punde wahelt weel merd näha ja ta Osterdijke aurikut filmata, mis pikkamisi sinnapoole jõttis, kuhu ta Blake ruttas.

Ta oli uudishimulik nägema, kas Njio aurik weel kohal seisab. Kui ta wiimaks sinna poole sai waadata, nägi ta, et aurikuplats tühi oli.

„Piehku pannud!“ pomises ta. „See Hollandi paksmagu on Njiole hirmu peale ajanud!“

Ta teadis nüüd kõik, mis teada tahtis, ja ruttas lahse Jaawat hoiatama. Kui ta sinna jõudis, lasjusid parajasti esimesed tõusulained wastu kaljusid. Blake kuulis seda muigades.

„See on laas sinu ehtekasile, wana generi pudel! Enne päikseloodet ja risti juure ei pääse!“

Ja rahulikult naerdes hakkas ta mäest alla minema.

18. peatükk.

Roledus tiigis.

Niipea kui Blake oli lahkunud, saatis Jaawa mis Callaghani San-Tshun kuulmisringist wälja ja istus tema wastu kaljule.

„On see tõsi? Kas wõib see tõsi olla?“ küsis ta pelglikult. Aga ta jättis tähendamata, mis ta sellega arwas, ja Nora ei küsinud. Neiu ei katsunudki teda mõista tahta, waid wastas lihtjalt:

„Jah.“

„Mind walbas armastus esimesel pilgul. Suba hotellis, kui ma Leid — sind,“ parandas

ta, „esimest korda nägin, teadsin ma, et sind armastan! Ja sinagi armastad mind! Sinu pilgud ütlesid mulle seda ennist, kui maabusime.“

Jaawa sõnadesst kajas walmustus, ta filmad loitsid ja nagu punetas.

Siis, äkki, nõidsõna läbi, oli kõik kadunud säraw pill, hääle hele kõla: tuli ta filmis oli taganenud tuhmi ilme eest ja kogu ta näole näis olewat laskunud mingisugune wari.

„Aga sel pole mõtet! Seesuguse armastuse ainus kroonimine on mulle keelatud.“

„Keelatud? Mis see tähendab?“

Nora hääl kajas ahastawalt ja põlew pill tuli ta filmist.

„Olen elanud metsikut elu,“ ütles Jaawa rõhutult, peaaegu meeletult. „Seda ei suuda sa enesele ette kujutada. Kui ma oma jala tõstan Brantsusmaale wõi mõnele ta asumale, siis lastakse mu sõjawäest põgenemise ja weel mõne muu asja pärast maha.“

Siis jatkas ta kirglike kibedusega:

„Aga Jumal teab, et ma sinna ei saa parata. Mul ei jäänud ju muud üle kui põgeneda, et pääseda surmast Bhulang-Tshungis.“

„Surmast?“ sosistas Nora heitudes. See wõis ju tähendada ainult surmaristikust mõne süüteo eest. Kui ta süüdlane oleks —

„Jah. Aga mitte mina ei teinud selle kuriteo, waid selle tegi minu poolwend, see mees, kes täna San-Tshuni tappis. Meie wiibisime üheskoos Tongkingis wõdrasteleegionis. Mina olin seersant ja olin enese raske tööga juba nii kaugele üles upitanud, et mind warsti taheti ülendada ohwitseriks. Selle ajaks mu wend nurja — ettekawatjuslega, milks, seda teab ainult tema must hing. Ta tappis leitnandi minu päästikuga ja jättis selle haawasse.“

Aga seda kuulsin ma alles siis, kui kõik juba hilja oli. Ma läksin õpsel teenistustliku teatega leitnandi korterisse. Teel tuli mulle wastu Vincent, minu wend. Et see tõesti minu wend oli, sai mulle alles teatawaks, kui ta juba oli möödunud, nagu see mõnikord nii juhtub. Kui ma leitnandi toa juure jõudsin, leidsin usse lahki olewat. Enne kui sain tule üles wõtta, komistasin millegi peale, mis põrandal lamas. Tombasin tiku üles ja nägin siis, mis see oli. Ohwitser lamas põrandal elutult, filmad klaasid, ja tema wert seisid minu mundril!

Ma ei jaksanud end ehmatuses liigutada. Tuletilk kustus mu käes. Wiimaks korraldusid mu mõtted jälle. Ma pidin asjast wiibimata teatama. Oma wenna peale ma esiotja ei mõtelnud, waid läksin otsekohe kommandantuuri ja sealt oma korterisse. Minu pealiskuu tas-

kust leiti tapetud ohwrtseri raha. Nii näis olewat minu süü päwafelge.

Minu wenda ei olnud teo kohal keegi peale minu näinud. Ta saadeti järgmisel hommikul minu juure süü ülestunnistamist wälja meelitama. Tema süü paistis ta filmist selgesti wälja. Me läksime käfisi koflu ja meid suudeti ainult suure waewaga lahutada. Tähendus, mis ta wihas mulle näkku wihtas, lastis mind waadata ta teo motiividesse: „See et kofust nii kangel wiibime!“ hüüdis ta mulle. „Sest mis ütlesid meie koflased selle kofhta!“

Ma teadfin, mis ta sellega mõtles. Meil on Inglisemaal rihas onu, selle pärijaks minu wenda alati armati, kuni selgus, et ta oma testamendi oli minu kasuks teinud. Nähtawasti tahtis ta et onu minu pärandusest ilma jätaks.

„Ja kas läks see temal korda?“

„Ei,“ wastas Jaawa peaaegu järult.

„Onu oli umbes nädal aega warem maha maetud. Merealune telegramm oli mõnesugusel põhjusel wiibinud ja jõudis hilja kohale. Mind mõisteti surma ja mul polnud enam wähemalgi lootust. Kaks ööd enne hullkamist aitas wahi, kes mind pidi walmama, minu põgenema. Tema oli suguwend ja uskus minu süütusse. Ja kuna teda wahi karistus ootas, siis põgenes ta ühes minuaga.

Me jõudsime Haihongti, kus ühele Hiina dhunktele päästme, mis, nagu hiljem selgus, merirööwittele kuulus. Aga kui põgenenud wangil polnud mul paremat walikut. Celebesis lahkusime paadist ja jõudsime kuidagi wiisi Hollandile kuulwale Borneole, kus me endid enam kui aasta maa südames warjastime. Siis alles julgesin ma jälle linna minna. Ma lastin enesele Inglisemaal raha laata ja asusiu kõige pealt oma wenda Vincenti otsima.

Tema oli waherajal lipu alt põgenenud, nagu palju teifigi legionäre, ja elutses, nagu mulle teatati, kusagil saarestikus. Läksin teda otsima, mitte wahest wennalikku armastuse ajamisel, waid sellepärast, et temaga arwet teha. Saarestik on aga suur ja ma ei leidnud teda. Kuna tema Hollandisil paradiisilindude peale jahti pidas, wiibisin mina Johpores. Kui temast kuulsin, sõitsin ruttu Shanghaisse, kus kuulsin, et ta waherajal oli Bombokki reisinud. Nii ei saanud ega saanud me koflu.“

„Jumal tahtis seda nii,“ sofihtas Nora.

„Ei,“ wastas Jaawa kibedasti, „seda tahtis kurat nii. Tema sai aru, et ma teda otsisin, ja siis hoidis ta minu eest meelega kõrwale. Alles Palembangis nägin ma teda jälle tol ööl, mil ta minu eest wette põgenes. Ja eile teist korda. Ta lastis mu kinni siduda ja ahwardas mind tappa, kui ma talle risti asu-

paifa ei teata. Wõimalik, et ta oma ahwarduse oleks läide saanud, kui San-Tshun teda ei oleks tapnud.“

Siis jutustas ta neiuile weel eelmise päewa sündmused ja selgitas temale ka osa, mis San-Tshun selles etendanud.

„Olen nii rõõmus, et ta surnud on,“ ütles Nora. „Wenatapmiseni ei wõinud asi minna. On see kofit, mis sul mulle on teatada?“

„Tahad weel enam? Kas sellest sulle weel küllalt ei ole, et olen lipu alt põgenenud ja tagaotsitud mõrtjukas...“

„Arwasin ainult, et kofit ära räägime, kuna me nüüd selle juures oleme,“ wastas neiu wäsinult naeratades, „et kofus wõiks otsuse teha.“

Jaawa filmitses neiu imestades ja järelmõttlikult külje pealt.

„On weel mõndagi,“ wastas ta hetke järele, „mis mulle auks ei ole; asju, mis kofkufõlas ei ole — ütleme — rahmuwahelise digufega.“

„Do, olen sinu tegudest juba kuulnud, sinu katsest uut sarawaiki põhjendada. Aga sellega ei taha kõrge kofus tegemist teha, muidu peaks ta peaaegu kofit juhuteotfjad walged, kes siin liiguwad, üles kõlgutada lastma. Ma mõtlefin teistele asjadele — intiimsematele — hm — isiklikumatele.“

„See suhtes pole mul enesele midagi ette heita,“ wastas Jaawa naerdes. „Ma pole küll mitte püha mehe elu elanud, aga mis tõesiti tõstistes asjadesse puntuub, siis pole mul midagi enesele ette heita.“

„No noh,“ waidles neiu kelmikalt, „sinu esimene armastus ma kindlasti ei ole.. Aga mis kasu saadab sellest rääkimine! Jack...“

Neiu hääl sulas sofinaks, aga Jaawa ei liigutanud.

„Ja milline on kofhuotfus?“ küsis ta.

„Disus? Noh — eluaegne wangistus; kui wõimalik weel kauemini.“

Jaawa mõttis ta ümbert kinni ja suudles teda pikalt. Siis hoidis ta Nora enesest kaelaugusel.

„Sa tead ju ometi et Whulang-Tshulongi weretöö ial ei selgu, kuna mu wend nüüd ju surnud on? Minu pea kohal ripub must äiksepilw, mis sealt ial ei kao, aga iga filmapiik wõib oma luugid awada.“

„Olen walmis sellega leppima.“

Natukesse aja pärast läksid nad pillkamist San-Tshuni juure. Jõudes ligidale, sinna, lastis neiu kae, mis ta Jaawa öla ümber pannud, wajuda ja waatas Jaawale küsiwalt otsa.

„Mis kawatfed ja temaga teha?“ küsis ta. „Sa tead ju omi, et ta sind armastab.“

„Seda ma arvasin, kui täna hommikul kuulsin, kuidas ta minu elu eest himples. Mis ma temaga tahan teha? Selle peale vastavad küll lähemad tunnid. Dien näinud juba palju haawu ja tean, et tema haaw lootusetu on. Võib olla, ongi see temale nii parem.“

Jõudes San-Tshuni juure, waatastid nad alla rohuse lamawale hiinlannale. See lamas liikumata. Ta mustad filmad olid kinni nagu unes.

Jaawa wajus äkki põlwili ja puudutas ta kätt. Jälle Nora poole üles waadates, seisis tumm küsimus neiu pilgus.

„Jah,“ vastas Jaawa häälega, mis kergesti wärises. „Sumal on ta oma juure wõtnud.“

Kiisa lauaga, mis meri kaldale ajanud, hakkas ta dshungli ääre kõrgemale kohale liiwasse hauda kaewama. Nora waatas wäikelt tema tegutsemist.

„Mistest kiljatas neiu.“

„Mis seal on?“

„Wäljas merel pööras üks aurik parajasti ümber maanina.“

Jaawa tõusis kähku püsti ja nägi, et see ei wõinud olla tema wenna ja Njio aurik. Rahutult järgis ta teda.

Nora oli esimene, kes jälle kõneles:

„See on see aurik, mis teise lahte jäi. Mäletan veel selgesti walget rõngast ta korpina ümber.“

„Nad näikse siia tulewat. Uga...“

„Tulewadki, mr. Palgrave!“ katkestas ta jutu äkki Blake hääl dshunglist. „Selle peale mõite kihla wedada. Kusagil selles lahes peitub rist, ja Dsterdijste tuleb selle järele. Wäike pagageena on tema juures. See tahab talle tema peidukohta näidata. Uga sinna juure pääseb ainult kõige sügawama mõõna ajal, ja kuna praegu alles tõus tuleb, siis kestab see hilise õhtuni, kuni ta midagi saab ette wõtta. Ja nüüd tulge kaldalt ära! Walmistame temale üllatusi.“

Aurik peatas launis kaugel merel. Jaawa, kes teda filmast ei lastnud, ei wõinud mingisugust ettewalmistust maale tulekuts näha.

„Jutustage meile, mis nägite,“ ütles ta Blakele.

Blake jutustas.

Jaawa lastis ta rahulikult lõpetada ja küsis siis:

„On see kõik?“

„Wõimse tilgani.“

„Siis tulge ja aidake mind selle töö juures.“

Blake waatas poolwalmile hauale ja siis San-Tshuni elutule kehale ja asus küsimata

tööle. Kui haud ju küllalt sügaw oli, paigutas Jaawa hiinlanna teha sinna, kattis ta sõnajalgadega, mis Nora kogunud, siis liiwaga ja wiimaks kiwidega. Nora tegi wäikse palwe. Siis pani Jaawa oma käe tema õlale.

„Tule, Nora, meil on veel palju järele mõelda, enne kui aurik tuleb. Beame septisema kawatsuse, kuidas sinu wenna ja Minah saame wabastada. Wuidugi ei tohi me neid Dsterdijste wõli alla jätta, kes kõige nurjatum kaabakas on.“

Nad pidasid kaua nõu, kuna aurik merel edasi ja tagasi sõitis, et laht walwata. Üks kawatus teise järele wõeti harutusele ja heideti kõrwale. Wiimaks jõudis Jaawa weendumusele.

„Õdesti ei jää meile muud teed üle kui oodata, mis sünnib, ja siis esimesest paremast võimalusest kinni wõtta. Tema ei tea, et Blake ja mina siin wiibime, ja toob siis wähest ainult mõned üfiskud mehed kaasa. Sel puhul wõtame wõitluse käpile. Minah tuleb wististi maale, sest tema peab sellele kaabakale ju kätte näitama koha, kus rist on. Mis mind rahutuks teeb, on see, et ta ehk Andy laemale jätab.“

„Seda mina ei usu, Jaawa,“ ütles Blake.

„Miks?“

„Sest et Minah seda ei lubaks. Tema ilma Callaghanita maale ei tule. Tema juures keerab kõik ast Callaghani ümber ja seda tema filmast ei lase, sest et ta hollandlast ei usalda. Tema on trogi tüdruk, seda pean ma Teile üttelema, mr. Palgrave.“

„Ma loodan, et Teil õigus on, Blake.“

„Selle peale mõite kihwti wõtta,“ vastas merimees weendumusega.

Selle juure asti jät.

Pikkamisi möödusid tunnid. Blake tõi dshunglist pähklaid ja puuwilja. Nora, kes wõinud, magas palawal lõunatunnil, kuna Jaawa aurikut ja merd juba filmas pidas.

Pikkamisi hakkasid wood taganema. Umbes tund aega enne päikseloodet tuli aurik pikkamisi lähemale ja kuulutas seega, et otjustaw tund lähenes.

Warsti selle järele tuli paat auriku juurest teele.

„Nad tulewad!“ sõjistas Blake ärewusest kähisewa häälega.

„Jah. Pisut wara. Mõõn pole kaugeltki kõige alamal astmel.“

„Nähtawasti on hollandlane kärskuts saanud,“ vastas Blake.

Paat lähenes aegamööda kaljurahnude wahelt, millega laht üle külwatud. Kui ta nä-

gemise kaugusele jõudis, hüüdis Jaama rõõm-
lasti:

„Andy on kaapas ja Minah ka!”

„Ja ainult neli meest sõudmas. Nähtavasti
usub Osterdijke, et tal midagi karta ei ole.”

Nad filmitsesid paadi maabumist ja nägid
paksu walges riides hollandlast paadist maale
astumat; temale järgnesid Minah, Callaghan
ja üks sõudjaist, kes Callaghani nähtavasti
nööri otjas hoidis. Kuid nad neljakesi liituma
hakkasid, nägi Jaama mehe käes migagi, mis
nagu teras läitis.

„Osterdijke läib Andyga pagana ettemaat-
likult ümber,” ütles Jaama oma pelgupaigas
ja tõusis. „On aeg, et laome, Blake.”

Siis ütles ta Morale:

„Sina ootad siin, Mora! Sa ei tohi en-
nast ühelgi tingimusel näidata, kui ma siin ei
kutsu. Ma pean iga filmapiik teadma, kus ja
wiibid.”

„Oh, armsam,” sosistas neiu. „Mina —
ma —”

Jaama rahustas teda ja pööras minema.
Ja warsti kadus ta Blake jeltis õhuglisse.

Osterdijke ja tema kaaslasted olid juba
kaljude taha kadunud.

Blake ja Jaama olid wahapeal, warjatud
kaljudest, üsna lähedale sellele kohale luuranud,
kuju Osterdijke oma meestega oli peatama
jäänud. Nad ei saanud neid küll näha, aga
wõtsid kuuida nende häält, kuigi segaselt.

Jaama kuulatas ja pidas nõu. Rahtlemata
oli hollandlane sõjariistus ja lastewalmis.
Kui teisel pool kaljut, mille taga Blake ja Jaama
seisid, kuuldamale tuli liikumine ja Jaama
aru sai tarwilikkusest teada, mis seal sündis,
wõttis ta oma linasest riidest saapad jalast;
andis sõbrale märku ja hakkas kaljule ronima.
Jõudes sinna, lastus ta kõhuli.

Nüüd olid häälde selgesti kuulda. Ta kuulis,
kuidas Minah ütles:

„Mina ei ulata niikaugemale, sest minu käsi
on selleks liig lühike.”

Jaama waatas üle kaljuääre.

Mis ta seal nägi, wangistas ta pilgu.

Peaaegu kogu ulatuses kaljust piiratuna
seisid seal wälge loik, mis, nagu weewärw näi-
tas, õige sügaw oli. Weepeegli all nägi ta
pääkse wiimaste kiirte walgusel lata weetaimede
däärt. Callaghan seisid just malailase kõr-
wal, kes oma nuga walmilt just Callaghani
käljelunde kõrwal hoidis.

Jaama nuusutas äraandmist.

La armas, et Osterdijke, niipea kui ta
selle oli saanud, mis tahtis, Callaghani kui
mitteõudsa tunnistaja tahab kõrwaldada. Minah

asus teisel pool loiku, põlwitades mee ääres,
ja otis käega midagi weest.

„Reetud!” hüüdis hollandlane karsitult.
„Põrgusse minel! Kasi minema! Mina ise. . .”

Ta lükkas tiidruku hoolimatult kõrwale, ni
et see peaaegu oleks wette kukkunud, ja lastus
siis ise põlwili, pistis oma käe peaaegu õlani
wette ja kobas selles ringi.

Weepinnal peegeldus surema pääsewalgus
kõrgis wärwes. Jaama nägi kergesti liikumaid
taimeõksi, koralliseinu ja siis weel midagi tu-
medat, mis näis olewat üks osa weetaimede
kogust.

Ta pilgud otisid Minah. See nõjatas
ühe kalju najal hingetu põnewusega, kuna ta
filmad nagu wõlutuna wiibisid paksul holland-
lajel. See kummardus pagana sügawalt wee-
pinna kohal ja nohises karsituses.

Siis kummardus põlwitaja ebamäärasena
wälganägew teha weel sügawamale. Samal
pilgul surus Minah oma teha wastu seinu ja
tõstis jala. Nagu wälk läis arusaamine Jaama
peaajust läbi. Jalatõuge pidi Osterdijke lü-
lama jalabuslikku sügawusse.

Nga tõuge ei järgnenud.

Walwas malailane nägi Minah liigutust,
jai aru hädaohust, mis ta peremest ähwar-
das ja karjatas hoiatawalt. Kuid see hoiatus-
hüüe ainult kirustas teda, mida ta tahtsida
tahtis. Osterdijke kaotas tajakaalu, hakkas
metfikult oma ümber, libises limast kaldaseina
mööda alla ja kukkus sügawasse wette.

Malailane kirjendas uuesti ja tahtis wan-
gile nuga tehasse torgata. Nga samal heifel
kõmata Jaama rewower ja kuul purustas
malailase kästwarre. Põledasti karjatades pis-
tis ta plagama ja joofis nagu koertest taga-
aetuna üle kaljude ranna poole.

Hollandlane tõusis puristades ja sülitades
weepinnale ning kirjus metfikult. Minah oli
Jaawale ainsa pilgu heitnud ja wahtis siis
jälle tarretult Osterdijkele, nagu mingisugust
sündmust oodates, mille tulek teadmata põh-
justel wiibis.

Osterdijke ei olnud wette kukkudes kas
pauku kuulnud wõi polnud ta mõistus enam
selge. Ta raputas Minah poole wihaselt ru-
silat ja katjus siis weest wälja tulema hakata.

Ta pani oma käe parajasti kaldaäärele,
kui tema wees midagi liikuma hakkas. Mingi-
sugune pikk kael, mis elewandi loti sarnane
paistis olewat, sirutas enda weest wälja. Sette
aega kobas ta õhus ringi, puutus siis holland-
lase kaela ja hakkas selle ümber kinni. Oster-
dijke karjatas nii hirmsasti, et see kuulajatel
luust ja üdist läbi läis. Metfikult weheldes
katjus ta ennast wabastada, kui kaks teist sa-

masugnast kaela weest üles tõusid ja tema ümber kinni hakkasid. Ta kisendas veel ikka, kuna must fogu tema taga põhja wajuks ja mehe enese järele kiskus.

Jaawa mõis seda kõike oma seisupaigast selgesti näha. Ta nägi palju mehe õhetama näo weepinna alla kaduwat ja kättega musta fogu materdawat ning teadis, et hollandlane kadunud oli. Siis ajas loom tindiarnast wedeliku wälja, mis weelaluse draama armulikult kinni kattis.

„Mu Jumal,“ hüüdis Blake kähisewa hälega, „halasta tema peale!“

Merimees seisis, nuga käes, Callaghani kõrwal, nähtawasti walmis seda kütetest wabastama, wahtis aga teisele poole tiiki, kuhu Minah põlwili laskus ja oma paljaste käsivartega segases wees hakkas ringi kobama.

Seeford polnud neiu nähtawasti takistust leida, mida ta otsis, sest äkki tõusis ta, ja kui ta käsi weest wälja tuli, oli tal mingisugune traatkõis käes. Seda tõmbas ta seni, kuni mingisugune palmipuukoorte siise mäsitud pall nähtawale tuli. Sellest kahmas ta kinni, karjatas rõõmsasti ja jooksis siis kiirast kaldaäärast mööda Callaghani juure, kuna Jaawa paati silmitses, mis kaldalt umbes wiisjada sammuga kaugel seisis. Haawatud malailane oli parajasti sinna jõudnud ja mõni filmapilk hiljem nägu Jaawa kõiki mehi paadist maha kargawat ja üle ranna tema ja ta sõprade poole jookswat.

„Ruttu!“ kisendas ta Blakele. „Õigaste Callaghani kütet katti, et põgeneda saame. Malailased tulewad!“

Nende sõnadega libises ta kalgult alla sinna, kus ta kingad seisis.

19. peatükk.

Waewaga pääsmine.

Waewalt oli ta kingad jalga saanud, kui Blake, Callaghan ja Minah kalju tagant nähtawale tulid. Minah mäsits traadi jookstes paki ümber.

Jaawa nägi teda oma ees kiwilt kiwile hüppawat. Ta groteskse, wärwirõõmsa kleidi riismed jäsasid päikeseierte käes. Minah oli tõesti mees laps, mõtles Jaawa, segu oma isa trotslikust wastupanust ja oma ema tultsest dyakwereest. Österdijle oli häbaohlikult elsinud, kui ta teda armas sõnakuulelikult tööriistaks.

Pilk tagasi ajas wäiteft seltskonda kõige suuremale kiirusel, sest malailased järgnesid ruttu. Üks neist, kelle käes nuga päiksepaistel punalalt kiirgas, oli teistest tükki maad ees.

Malailased ei palstnud tõsist wastupanu kartwat, ja see tuletas Jaawale meele tõe, et tagaajajatel julgus tõuseb, kui tagaetawaid näewad põgenewat, et aga lehekülg kohe pöördub, kui tagaetawad kallalekippujateks muutuwad. See tõi temale uue mõtte. Päikseloode ajal õshunglites kellegi noaga warustatud jalga poolt tagaetud olla, polnud sugugi lõbus asi.

Ta hüüdis Blake, kes, nuga käes, Callaghani ja neiu taga jooksis. See pööras kohe ja ootas, kuni Jaawa järele jõudis.

„Mina hoian nad kinni lähema kalju juures, Blake.“

„Hea küll!“ wastas merimees.

Jaawa kütitas kaunis suure kalju taha maha, kuna Blake nurga tagant waatas, mis sünn b. Malailased jooksid ikka weel endises looras

„Reegi juur, tugew poiss on kaugel ees, mr. Palgrave. Paul Teie rewolwrist, usun ma, ei mõiks nüüd paha olla.“

Jaawa nokutas pead, ajas enda püsti ja sihtis käewarre pealt mehe õlale. Soatusest pidi wist jalkuma, tappa ta ei tahtnud. Kui pauf kõmatas, hüppas malailane õhku ja kukkus siis maha, ajas aga kohe jälle jalule. Teised kolm jäid nagu kommando peale seisma ja hüüdsid üksteisele ja mahakukkunudle midagi.

„See on nende kõhu rikkunud,“ ütles Blake naerdes.

„Õsiotja jah, aga wististi toomad nad laewalt jõudu juure ja püsisid ka. Österdijle pole jõariistadeta tulnud, see on kindel.“

Nad sammusid ruttu õshungli ääre poole, kus teised kaks neid ootasid. Tagasi waadates nägid nad malailasi tihedalt koos seiswat ja ärewalt rääkawat, siis tõstsid nad haawatu kätte ja wiisid paati.

Meri oli wahepeal tinakrawafeks muutunud, ja kui nad teiste juure jõudsid, olid õshunglid juba täis sügawaid warjust.

„Jumalale tõnu, et jälle kõik koos oleme, Jaawa,“ ütles Callaghan. „Teie kuul all tiigi juures tuli weel õigel ajal. Malailane tahtis mind surmata. Mis tuleb nüüd teha?“

„Siit saarelt nii ruttu kui võimalik lahkuda, kõige parem weel enne päikese tõusu.“

„Mga kuidas?“

„Meie paat seisab ikka weel koopas. Blake nägi teda seal weel täna hommikul. Mehed seal wäljas ei tea sest arwatawasti midagi.“

„Õmeti, nad nägid paati. Mina ise olin seal juures, kui nad ta leidsid.“

„Siis peame ruttama, et oleksime estimesed.“

Jaawa pööras Minah poole, kes, patike käes, Noraga juttu ajas.

„Daps,“ küsis ta, „kas oskad pimedas bshunglist läbi minna?“

„Muidugi, kui tähed siruvad.“

Palmipuude tumedate latwade kohal siras juba suure täherühma sära, kui oligi taewas alles ähmane.

„Siis juhi meid sinna lahste, kus ja Österdijte lätte sattusid. Me peame enne sinna jõudma, kui see meestele seal wäljas mee'e tuleb.“

Minah pööras minema ja sammus Callaghami kõrval bshungli poole. Blake järgnes neile ja siis Jaawa Noraga.

Edasi sammudes küsis Nora tasakesti:

„Mis on juhtunud?“

Jaawa teatas lühidalt kõik, mis oli juhtunud, kus juures ta asjad wahete jättis, mis Norat kasutumalt oleksid erutanud, nagu näiteks lütkamiseks tõstatud jala, mis Österdijte pidi surmasuhtu lütkama, kui ta ise ei oleks kaotanud tasakaalu.

Kaske koht bshunglis katkestas jutu. Kõige sügawam pimedus walitses juba ümberringi, katkestatud ainult üfsikutest laikudest metsas, kus tähewalgus nõrka kuma lewitas. Ilma mingisuguse wahesuhumusega, wälja arwatud naharikked olasteotlas, jõudsid nad saare kõrgemale harjale, kus kaswad wiis palmipuud. Seal wõisid nad tähewalgel kiirgawale merele waadata. Jähe öötuul liigutas kergesti kohisewaid palmilehti nende kohal. Peale tuule ja weefohina walitses sügaw vaikuis. Nad jäid tropika öö mõlumuses natukeseks seisma, kui Blake äkki Jaawa käsiwarrest sinni kahmas:

„Kuula!“

Kõik kuulasid hääletult. Läbi waike kajas nende kõrwa auriku tume sõidu-sulid.

„Nad on teele lätnud,“ hüüdis Jaawa tasa.

„Peame ruttama. Kui nad ümber saare sõites meist ette jõuawad, siis ei tea ma, mis teha tuleks!“

Jälle hakkasid nad rändama, seekord õige ruttu, ilma tähelepanemata tee hädaohju, ja jõudsid terwelt kaljuseina juure, mille all loopad seisid.

Callaghan ja Jaawa waatasid hoolikalt ringi. Mererand nende all oli tühi.

Kümme minutit hiljem lütkasid nad paadi wette ja järgnewa wiie minuti jooksul jõudsid nad kaljude wahelt läbi, kui Blake, kel kõige terawamad kõrwad olid, äkitselt lähisedes hüüdis:

„Kuula! Neetud, nad tulewad! Sõudke! Sumala eest, sõudke!“

Sõitwa auriku rütmilisku pörutust oli nüüd selgesti kuulda. Kui neid aurikult märgati, siis polnud neil lootust pääseda.

Nad jõudsid kõigest jõust ja lahkusid parajasti kaljude wahelt, kui auriku mastituled nähtawale tulid. Nad wõisid ta kogu ja läinuid, mis fosforiseeriwa joonena läitkfid, selgesti näha.

„Tuhat ja tuline!“ sojistas Blake.

Eugewate aerulõõlde all libises paat läbi murdlainte ja jõudis warsti Jaawa osawal üürimisel maa warju. Siis jõudsid nad rahulikult ja ühtlaselt auriku juurest eemale, saart oma taha jättes. Siis sõitsid nad kahest saarest mööda, mis olid ainult paljad kaljud. Ilma wahetpidamata jõudsid nad edasi, kuni mõlemad mehed sõudepingil surmani wäsinud olid.

Jaawa oli Callaghani asemele istunud ja see tüütris. Minah istus tema kõrwal ja toetas oma pea ta õlale.

Ta magas. Paat, mille eest juba mitu inimest elu jätnud, oli ta sülest maha kukkunud ja seisid paadi põhjas, ilma et keegi temast oleks hoolinud.

Möödufid tunnid. Pimedus näis weel enam õlemat tihenenud.

Siis ilmus jälle päikesetõusu igawene ime. Meri oli nagu hõbedast, walguis lewines ja rullis pimeduseesriide pikkamisi üles, aga tema taga seisid weel tumedad warjud. Ka need kadusid warsti, ja meri kiirgas filmapiirini särawas walguses. Wiie palmipuu saar seisid kaugel nende taga, ainult weel roheline plekk hõbedases ookeanis.

Aga seal wahel rippusid ühe auriku suitsusambad. See aurik näis neile lähenewat — jeda nägi Jaawa täis muret.

„Aurik on seal ja läheneb meile. Kui ta meid märkab, siis pole meil wahematki lootust pääseda.“

„Tõsi,“ ütles Blake. „Ja nad peawad meid nägema. Soowisin, et meie paat oleks weelalune paat.“

Ta katkestas äkki ja jätkas natukesi aja pärast:

„Mis on nende saartega siin kõrwal, mr. Balgrave? Nad ei ole suured, aga me wõiksime seal warju leida. Aurik ei saa meile sinna wõib olla järgneda ja —“

„Nad on meid märganud!“ hüüdis Callaghan äkki. „Ja nad tulewad otse meie poole!“ See oli tõsi.

Aurik, mis risteldes põgenejaid otsinud, ilma et neid oleks märganud, sõitis nüüd täiel aurnl otsekohe paadi poole.

Kui Jaawa jeda märkas, läks ta nagu tõsiselt.

„Muud teed meil ei ole kui üks neist saartest. Sõudke, kuidas weel tial jõuate!“

Wõidujooks saarte poole paistis kõigile olemat lootusetu. Bögenejate arust oli võimatu raske paadiga tarwilikul kiirusel edasi jõuda, aga Blake ja Jaawa pidasid vastu. Kohutawa auriku kere kerkis ifka ähwardamamalt nende taga weest wälja. „Ainult pime juhuse mõis neid päästa. Sõudjad sõudsid ja sõudsid, ainult weel juhuse peale lootis.“

Wahetewahel otsisid nad merelt mõnda teist sõidukit, aga asjata. Särnew aurik oli ainus merel.

Jaawa heitis pilgu enese taha. Kaljusaared olid neist ainult weel 500 meetrit kaugel, aga ta nägi mingisugust wabutawat riba, mis lasis aimata weelust kaljut, mille vastu lained murdufid. Selle taga seisis suur kalju.

„Tüürige sinna, Callaghan,“ hüüdis ta. „See on meie ainus päästja. Kes teab, ehk ei suuda nad meile sinna järele tulla.“

Et ka aurikult jeda manöwrit märgati, oli selge. Aurikul tõusis liikumine, ja siis kōmatafid püssipangud.

Kuulid lendasid neist üle kaljule.

„Edasi, edasi!“ hüüdis Jaawa tungiwalt. „Need kaabakad ei oska lasta. Ehk pääseme ometi!“

Kui nad üle madaliku sõudsid, käis teine kogupauk. Siis sõudsid nad kalju taha, mis nende eest oli warjanud kitsa weekogu, mis nüüd nende ees seisis.

Samal hetkel kisas Callaghan:

„Jahlaew — taewake!“

Ta polnud eksinud.

Kohelises weekogus saarte wahel sõitis walge aurik, mis wälja nägi nagu erajahlaew, pikkamisi bögenejate poole. Ta oli peaaegu kuuldefangusel. Callaghan hüüdis kõike jõudu koondades temale vastu, kuna Jaawa ja Blake wõistnult sõudepingil konutasid.

Jahlaew lähenes pikkamisi, nagu ei oleks ta weit hästi tunnud. Tema lael liikusid walgesse riietunud kogud, mehed ja naised, ja tungisid kõik reelingu ääre.

Callaghan hüüdis weel furd ja sai ärewa wastuse.

Jahlaew oli juba peaaegu nendeni jõudnud, kui kalju tagant nähtawale tuli ruttu aerutatud paat.

Jaawa hakkas jeda nähes joobnult naerma. Ja tagaajawast paadist tõusis kōwa wihakisa.

Paat peatus, pööras ja kadus sama ruttu, kui ta oli tulnud. Kui Jaawa üles jahlaewale waatas, nägi ta terve rea ärewaid nägusid

reelingul. Ja üks hääl hüüdis neile Brantsuse keeles;

„Qui êtes-vous?“

Jaawa wastas ruttu oma emakeeles:

„Baewadnetud, mererõõmlitelt tagaetud!“
Des pirates! Parbleu! Mehed, kes nii ruttu tagasi sõudsid, olid Teie tagaajajad?“

„Jah, Ja oleksid meile otja teinud.“

„Les fripous! Ja Teil on daamid paadis?“

„Jah,“ wastas Jaawa, ja lisas seletuse: „Meie laew läks kolm päewa tagasi taitumis põhja ja siis sattusime nende kaabakate kätte. Dieksime Teile waga tänulikud, kui meid wiiksite lähemasse sadamasse.“

„Certainement, monsieur. Seda nõuab mere etitekt. Laseme rebeli alla.“

Bögenejad ootasid, kuni see sündis. Jaawa filmitises läbisõiduteed suure kalju taga ja kuulis, kuidas daamid laewalael Minah kummalise riietuse üle naersid. Sõidutee jäi tühjaks.

Natukesse aja pärast puudutas Nora Jaawa põlwe.

„Jaci!“ jostitas ta. „See on Brantsuse laew!“

„Arwatawasti,“ wastas Jaawa naeratades, hästi teades, mis Nora sellega tahtis ütelda. „Siilmnähtawalt erajahlaew.“

„Oled sa mures?“

„Ei. Waewalt wõib uskuda, et keegi minu ära tunneb, ja Minah warandus on siin kindel.“

(Särnew).

Harwa leidub põnewamat ja kütkestawamat aga ka salapärasemat romaani kui Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan

Warjust walgusele,

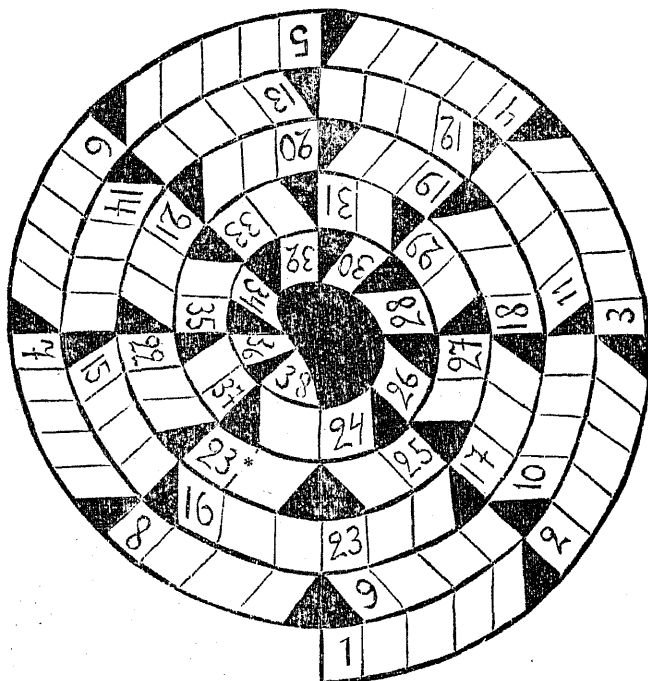
mis meie ajakirja järgmises numbris algab. See romaan kütkestab lugeja tähelepanu algusest hakates ja ei lõdwenda seda enne kui lõpp — ilus ja meeldiw lõpp — on kätte jõudnud ning kannataw armastus oma ilusa palga saab.

Sama põnew on Hermann Dressleri

Kes ta oli?

mis samas numbris algab.

Hindmõistatus Nr. 11 (101)

14. Weekogu.
15. Walgustuse abinõu.
16. Jõgi Eestis.
17. Muistsete eestlaste jumalus
18. Kuulsa kinonäitlejanna eesnimi.
19. Aiawili.
20. Kõlbmata maa.
21. Mida lõunamaa taewas kunagi ei nähta.
22. Mägi Tallinna lähedal.

Keskelt väljaspoole :

23. Mullaga katmata kütis, mille läbi uudismaad saadakse.
24. Kinoteater Tallinnas.
25. Mis igal linnul olemas.
26. Wili.
27. Mis inimesi tihti waewab.
28. Kala.
29. Raudtee jaam Eestis.
30. Külmem maakoht ilmas.
31. Mäng.
32. Wana, lahja inimene wõi weis.
33. Raskuse mõõt.
34. Puu.
35. Kodulind.
36. Mis igal õuel olemas.
37. Tekib valguse kaudu.
38. Osa aastast.
17. Hulkade hinge lahutus.
18. Tänawa nimetus Tallinnas
19. Meesterahwa nimi.
20. Temperatuuri omadus.
21. Kes lastele kõige kallim.
22. Seedimise wahend.
23. (märgiga) Osa puust.

Sõnade tähendus.
Pahemalt paremale spiraadi
mõõda :

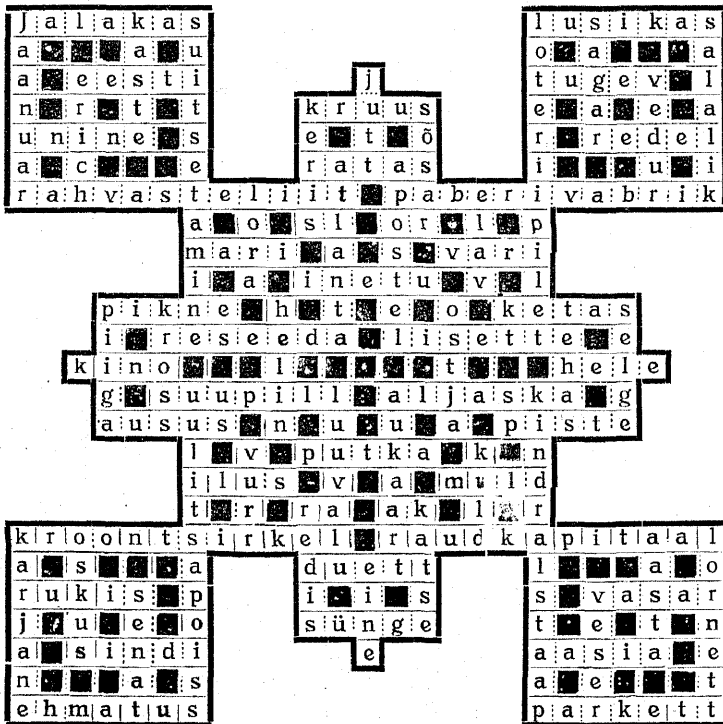
1. Eesti helilooja
7. Meesterahwa nimi
3. Wastand waesele.
4. Riik Aσίας.
5. Naisterahwa nimi.

6. Linn Eestis.
7. Rebase omadus
8. Põhja-Euroopariigi pealinn
9. Lind.
10. Põllutöö riist.
11. Wanem eesti kirjanik.
12. Aialill.
13. Muusikariist.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16. kuni 15. juulini. Lahendajate nimed awaldakse „Romaan“ Nr. 15 (105.)

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) Hõbedane pliiats; 2) Sophia Vardi — Sirelid, kolm kewade miniatüüri; 3) Marie Underi — Weriwalla. „Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus Nr. 7 (97)

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Ed. Arukäe, J. Anwelt, Arnok, Ewald Alt, E. Emann, Aleksander Grünberg, Wadim Grüntal, Paul Haas, S. Hendrikson, F. Jürgenson, J. Inthal, Andreas Janson, E. Kiwistik, Keelmann, Kolmnurk, Leontine Kase-mets, Hilja Killak, D. Kotsensky, Bruno Kask, A. Laur, A. Linge, A. Lagemann, Edmund Leiten, M. Martinson, F. Mar-tinson, H. Nilson, Wanda Naumann, Wilma Pärn, Suise, Lydia Riis, K. Saa-repera, Rudolf Tannik, Mihkel Wirbel, Al. Tamm, W. Waho, E. Waho, Aksel Waik, Feliks Willemsen, R. Walter, W. Weinberg.

Tartust: W. Nööp, O. Nööp, Werte.

Walgast: Ed. Allas, O. Hiiop.

Rakwerest: Fritz Kask, Felix Ten-neberg.

Haapsalust: Wold. Kiwisto, Helmi Lapmann, N. Mannof, W. Wahter.

Aserist: Lola Einberg, T. Weigel, A. Tomingas. **Sakust:** Wi-Re. **Nõmmelt:** H. Luugus. **Suuropist:** E. Tramborg, A. Wistis. **Hilju Keinast:** Eduard Weel.

Neist wõitsid loosimisel: 1) Foswor numbrilauaga äratuskell — A. Laur, Tallinnast, Tehnika tän. 4–5; 2) Fr. Tuglase kirjanduslik päewaraamat — Wi-Re, Sakust; 3) Rasmus Kangro-Pooli, Kunst ja moraal — E. Tramborg, Suuropi Muraste.

„Romaani“ talitus.

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925—üksikuid numbreid wõib saada talitu-sest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbri hin-naga 40 mk; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625. mk.

1922. a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 mk.

RAKWERES

müüwad ajakirja „Romaani“ üksiknumbreid ning köide-tud aastakäike ja wõtawad tellimisi wastu:

Herra K. Widewik, jaama raamatukapp.

„ N. Amberg, Tallinna tän.

„ Joh. Priimann, Pikk tän.

„ Joh. Sarap, „ „

Piltpostkaartide ladu

WILLEM OTS

TALLINN, Müüriwahe tän. 16, uks B. Postkast 270

Soovitab võistlemata odavate hindadega jällemüüjatele mitmesuguseid uudiseid, nagu väga minewaid ja ostjatele meeldiwaid :

Prantsuse kaarte,
Harilikud kaardid,
Pühade kaardid,
Sünni- ja leeripäewa kaardid
ja raamatud.

== Nõudke hinnakirju! ==

M ü ü g i l

politseiliste määruste kohaselt kokkuseatud

Majaraamatud

ühes Siseministri määrusega majaraamatute kohta ja väljawõttega R. T. ilmunud ajutisest seadusest politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sundmääruste rikkumise eest.

Majaomanikkudel on seega alati võimalik majaraamatus leiduwast sundmäärusest järele waadata, kuidas ühel ehk teisel talitada, et seaduse nõuded täidetud oleks.

Majaraamatud on tähestikuga, tugewas köites ja mitmesuguses paksuses.

Saada „Romaani“ talitusest, Tallinn, Müüriwahe tän. 16. (uks B. E. Laenu Panga majas).

Jällemüüjatele kõrged 0% 0% 0%